

Kabahatler Hukukunda Zaman Bakımından Uygulama

Application in Terms of Time in Misdemeanor Law

Berrin AKBULUT*

* Prof. Dr. Selçuk
Üniversitesi Hukuk
Fakültesi
ORCID: 0000-0001-
8045-2784
E-mail:
bakbulut@selcuk.edu.tr,

Makale Türü
Article Type
Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi
Recieved
05.10.2023

Kabul Tarihi
Accepted
22.11.2023

Önerilen Atf Şekli /
Recommended Citation:

Akbulut, B. (2023).
Kabahatler Hukukunda
Zaman Bakımından
Uygulama, *Akşehir Meslek
Yüksekokulu Sosyal
Bilimler Dergisi*, 16, 36-
56.

ÖZET

Zaman bakımından uygulama hukukun önemli konularından biridir. Zira kanunlar zaman içinde değişikliğe uğradığından fiile uygulanacak kanunun belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle Kabahatler Kanununun 5. maddesinde de zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Kabahatler Kanununun 5. maddesinde, dar anlamda ceza hukukunun karşılığını oluşturan kabahatler hukuku hükümlerinde ve idari yaptırımın yerine getirilmesine (infaza) ilişkin hükümlerde zaman bakımından uygulamada hangi esasların geçerli olduğu düzenlenmiştir. Kabahatler hukukunun muhakemeye ilişkin kuralları açısından ise belirleme yapılmamıştır. 5. maddede ayrıca fiilin işlendiği zamanın neyi ifade ettiği de açıklığa kavuşturulmuştur. Aşağıda tüm bu hususlar açıklığa kavuşturulacaktır.

Anahtar kelimeler: kabahat, fiilin işlendiği zaman, derhâl uygulama, lehe kanun, işlemin yapıldığı zaman

ABSTRACT

Application in terms of time is one of the important issues of law. Since the laws change over time, it is necessary to determine the law to be applied to the act. For this reason, Article 5 of the Misdemeanor Code includes provisions regarding the application in terms of time.

In Article 5 of the Misdemeanor Code, it is regulated which principles are valid in the application in terms of time in the provisions of the misdemeanor law, which constitutes the counterpart of the criminal law in the narrow sense, and in the provisions regarding the fulfillment (execution) of the administrative sanction. No determination has been made in terms of the procedural rules of misdemeanor law. Article 5 also clarifies the meaning of the time when the act is committed. All these issues will be explained below.

Key words: misdemeanor, time of the act, immediate application, favorable law, time of the proceeding

GİRİŞ

Zaman bakımından uygulama, kanunların hangi andan itibaren uygulanmaya başlanacağını, yürürlükte olduğu dönem içinde işlenmiş fiillere uygulanmasını veya yürürlüğünden önce işlenmiş fiillere uygulanıp uygulanmayacağını veya yürürlükten kalktıktan sonra uygulanmasına devam edilip edilmeyeceğini belirleyen kurallarla ilgili bir konudur. Hukukumuzda zaman bakımından uygulamayla ilgili derhal uygulama, lehe kanunun geriye yürümesi ve ileriye yürüme olmak üzere üç sistem bulunmaktadır.

Kabahatler Kanununda (KK) zaman bakımından uygulama, 5. maddede düzenlenmiştir. Bu maddenin ilk cümlesinde Türk Ceza Kanununun (TCK) zaman bakımından uygulanmasına ilişkin hükümlerin kabahatler hakkında da uygulanacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla zaman bakımından uygulamada suçlarda ve kabahatlerde aynı kuralların geçerli olduğu hükme bağlanmıştır (m. 5/1-1). Bu düzenleme dar anlamda ceza hukukunun karşılığını oluşturan kabahatler hukuku hükümleriyle ilgili olarak geçerlidir. Muhakeme ve idari yaptırımların yerine getirilmesi hükümleriyle ilgili değildir. Kabahatler Kanununun 5. maddesinde/2. fıkrasında TCK'dan farklı olarak işleme zamanının neyi ifade ettiği icrai ve ihmali davranışlarla bağlantılı olarak açıkça ifade edilmiştir. Buna göre kabahat, failin icrai veya ihmali davranışı gerçekleştirdiği zaman işlenmiş sayılır. Neticenin olduğu zaman, kabahatin işlendiği zaman bakımından dikkate alınmaz (m. 5/2).

Dar anlamda ceza hukukunun karşılığını oluşturan kabahatler hukuku hükümleriyle ilgili olarak zaman bakımından uygulamada kural, kabahat oluşturan fiilin işlendiği zaman yürürlükte olan Kanunun uygulanmasıdır. Bir başka ifadeyle fiilin işlendiği zaman kuralı geçerlidir. Bu kural TCK'nın 7. maddesinin 1. fıkrasında ifade edilmiştir. Buna göre, "işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanununa göre suç sayılmayan fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz". Kabahatler Kanununun yaptığı belirleme (7. madde düzenlemesini kabul etmesi) nedeniyle bu kural, kabahatler açısından işlendiği zaman yürürlükte olan kanunun uygulanması, çerçeve kanun varsa bu kanunun ve aynı zamanda doldurulan genel ve düzenleyici işlemlerin uygulanması, bu belirlemelere göre kabahat sayılmayan bir fiilden dolayı idari yaptırım kararı verilemeyeceği şeklinde ifade edilebilir. Çerçeve hükümlerle ilgili olarak şu da belirtilmelidir ki, çerçeve hükümle düzenlenen suçun unsurları, bu hükmün doldurulmasıyla belirlenmektedir. Dolayısıyla doldurulan hükümlerde yapılan değişiklikler yaptırımı içeren normun değişmesine de sebep olmaktadır (KKOWiG-Rogall, 2006, § 4, kn. 9).

KK m. 5'de, idarî yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi (infaz) bakımından da düzenlemeye gidilmiş ve derhal uygulama ilkesinin uygulanacağı belirtilmiştir. TCK'daki istisnaya yer verilmeyerek kabahatler karşılığında öngörülen idarî yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama kuralı geçerlidir düzenlemesiyle bu husus ifade edilmiştir (m. 5/1-2).

KK m. 5 düzenlemesinde muhakemeye ilişkin hükümler açısından zaman bakımından uygulamaya ilişkin belirleme bulunmamaktadır. Kabahatler hukuku kurallarının uygulayıcıları kural olarak hukukçular olmadığı düşünüldüğünde muhakeme kuralları açısından da sorun yaşanmaması için 5. maddede düzenlemeye gidilmesi uygun olurdu. Muhakemeye ilişkin kurallar açısından hukukta derhal uygulama ilkesi geçerli olduğundan kabahatlerin muhakemesine ilişkin kurallar açısından da derhal uygulama ilkesi uygulanacaktır.

Kanun koyucu bazen geçiş hükümleriyle zaman bakımından uygulamaya ilişkin bazı kanunlarda ayrıca düzenleme yoluna gidebilmektedir. Örneğin Yapı Denetimi Hakkında Kanununun Geçici 5. maddesinde, "*Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce; a) Bu Kanuna aykırı olarak işlenmiş fiiller nedeniyle uygulanması gereken ancak henüz tesis edilmemiş idari müeyyidelerde lehe olan hükümler uygulanır*" hükmüyle idari yaptırımlar açısından lehe hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak bu madde düzenlemesi KK'nın 5/1-1 maddesi karşısında fazladan konulmuş, uygulayıcılara yol gösterici hüküm niteliği taşımaktadır.

KANUNLARIN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ

Kabahatin işlendiği zamanda uygulanacak olan kanun yürürlükte olan kanundur. Kanunların yürürlüğe girmesi için Resmi Gazetede yayımlanması gerekmektedir. Eğer kanunun yürürlük maddesinde yürürlüğe gireceği tarih belirtilmişse belirtilen bu tarihte yürürlüğe girer. Yürürlük maddesinde kanunun ne zaman yürürlüğe gireceği tespit edilmemişse Resmi Gazetede yayımlandığı gün yürürlüğe girer (Resmi Gazete Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 7).

Kabahatler açısından da kanunların yürürlüğe girmesi için (aslında bütün kanunlar için) yukarıda yaptığımız belirlemeler geçerlidir. Tüzükler 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunun 16. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak kaldırılmadan önce 1322 sayılı Kanunla kanunlarla aynı işleme tabi tutulmuştu (Anayasa m. 115, 1322 sayılı Kanun m. 1, 3)¹. Resmi Gazete Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, kanunlar dışında Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve 3011 sayılı Kanunda belirtilen yönetmelikler ile diğer bazı düzenlemelerin de Resmi Gazetede yayımlanmasını kabul etmiş ve ayrıca bir yürürlük tarihi belirtilmemiş ise yayımlandığı gün yürürlüğe gireceklerini benimsemiştir (m. 4, m. 7). Aslında Anayasanın 124. maddesi tüm yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanması zorunluluğunu gerektirmemektedir. 124. maddeye göre hangi yönetmeliklerin Resmi gazetede yayınlanacağı kanunla belirlenecektir. Belirleme yapan kanun ise 24 Mayıs 1984 tarih ve 3011 sayılı Kanundur². Resmi Gazetede yayınlanması gereken yönetmeliklerin yürürlüğe girmesi için bu gazetede yayınlanmaları gerekir. Yönetmeliğin ne zamandan itibaren uygulanacağı metinde belirtilmişse bu tarihte, aksi takdirde yayınlanmasıyla yürürlüğe girer. Danıştay'a göre, yayımlanması gerektiği halde Resmi Gazetede yayımlanmamış bir yönetmeliğin hukuki geçerliliği bulunmamaktadır³. 3011 sayılı Kanun mahalli idarelerce düzenlenen yönetmeliklerin, mahallinde çıkan gazete veya diğer yayın yolları ile ilan edilmesini aramaktadır (m. 2). Resmi Gazetede yayınlanması gereken yönetmelikler dışındaki yönetmelikler için başka surette yayım veya ilan şartı aranmışsa buna uyulması gerekir (Günday, 2003; 105). Belirli tarih verilmişse bu tarihte, aksi takdirde yayın tarihinde yürürlüğe girerler. İdarenin genel ve düzenleyici işlemleri daha önce de söylendiği gibi yalnızca Anayasada belirtilen Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinden ve yönetmeliklerden ibaret değildir. Diğer düzenleyici işlemlerin her birinin nasıl ilan edileceğine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Resmi Gazete ile ilan edilebildikleri (örneğin Cumhurbaşkanlığınca Resmi Gazete'de yayımlanması uygun görülen karar ve genelgeler, Resmi Gazete Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 4) gibi başka bir suretle de ilan edilebilmektedirler. Ancak belirtilmelidir ki idarenin genel ve düzenleyici işlemlerinin idari para cezası sorumluluğu doğurabilmesi için ilan edilmeleri, kişilerin bilgisine ulaşmaları gerekir. Anayasa Mahkemesi de KK m. 32'ye aykırılık nedeniyle verilen idari para cezasıyla ilgili yapılan başvuruda, "Valilik tarafından eylem tarihinden sonraki bir tarihte il sınırları içinde yapılacak basın açıklamaları ile stant açma gibi benzeri faaliyetleri düzenleyen bir karar alınmış, Valilik binası da basın açıklaması yapılamayacak yerler arasında gösterilmiş ancak söz konusu karar dört gün sonra alınan diğer bir Valilik kararıyla yürürlükten kaldırılmıştır. Hâkimlik gösteri yapan grupta yer alan başvuruçuların dağılması için yapılan ihtar uymamalarını emre aykırılık kabahatinin oluşmasındaki unsurlardan biri olarak kabul etmiştir. Oysa anılan idari yaptırım kararının uygulanabilmesi için daha önceden ilan edilmiş ve eylem tarihinde yürürlükte bulunan bir emrin varlığı ve kişilerin bu emre aykırı davranışlarının tespiti gerekir. Valilik tarafından 2015 yılı için İzmir'in ilçelerinde 2911 sayılı Kanun'a göre belirlenen yerler arasında Konak Basmane Meydanı'nın bulunmadığı belirtilmiş ancak bu yöndeki kararın ne zaman yürürlüğe girdiğine, halka duyurulup duyurulmadığına ve duyurulmuşsa hangi vasıtalarla yapıldığına dair bilgi verilmemiştir." gerekçesiyle hak ihlali yapıldığına karar vermiştir⁴. Diğer düzenleyici işlemlerin yürürlüğe girmesiyle ilgiliyse şu belirleme yapılabilir. Eğer ilanda uygulanacağı zamanın başlamasıyla ilgili belirleme varsa bu tarihte, yoksa ilan tarihinden itibaren yürürlüğe girerler.

¹ 1322 sayılı Kanun, Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnemenin 231. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

² 3011 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanacak Yönetmelikler Hakkında Kanunun 1. maddesine göre, "Cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişilerinin; a) İşbirliğine, yetki ve görev alanlarına ait hükümleri düzenleyen,

b) Kamu personeline ait genel hükümleri kapsayan,

c) Kamuyu ilgilendiren, Yönetmelikler Resmi Gazete'de yayımlanır. Ancak, milli emniyet ve milli güvenlikle ilgili olan ve gizlilik derecesi taşıyan yönetmelikler yayımlanmaz. 2. maddesine göre, mahalli idarelerce düzenlenen ve bu idarelerin yetki ve görev alanlarına giren yönetmelikler, mahallinde çıkan gazete veya diğer yayın yolları ile ilan olunur".

³ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 15.04.2015, E. 2012/1010, K. 2015/1373; Danıştay 2. Dairesi, 5.12.2019, E. 2019/65, K. 2019/6940.

⁴ Savaş Candemir ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası 2016/5116, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/bireysel-basvuru-basin-duyurulari/gosteri-yuruyusune-katilanlara-idari-para-cezasi-verilmesi-nedeniyle-toplanti-ve-gosteri-yuruyusu-duzenleme-hakkinin-ihlal-edilmesi/>

DAR ANLAMDA CEZA HUKUKUNUN KARŞILIĞINI OLUŞTURAN KABAHATLER HUKUKU HÜKÜMLERİNDE ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA

GERİYE YÜRÜME YASAĞI

Zaman bakımından uygulamada fiilin işlendiği zaman kanununun uygulanması esastır. Buna göre, kabahate işlendiği zaman yürürlükte olan Kanun uygulanacak, bu kanuna göre kabahat sayılmayan fiilden dolayı ne idari para cezası verilecek ne de idari tedbir tatbik edilecektir (TCK m. 7/1). Dolayısıyla fiilin işlendiği zaman yürürlükte olan kanuna bakılmak suretiyle fiilin kabahat sayılıp sayılmadığının belirlenmesi gerekmektedir. İşlendiği zaman kanununa göre fiil kabahat teşkil ediyorsa o fiil için kanunda öngörülmuş yaptırımın uygulanması gerekir. Yaptırımın miktarı da işlendiği zaman kanununa göre belirlenmelidir. Örneğin idari para cezasının miktarı işlendiği zaman kanununa göre tespit edilecektir. Buna karşılık fiilin işlendiği esnada yürürlükte olan kanuna göre o eylem kabahat oluşturmuyorsa, kişinin herhangi bir yaptırıma uğratılması söz konusu değildir. Fiil işlendikten sonra yürürlüğe giren kanunun o fiili kabahat olarak nitelendirmesi önemli değildir. Bir başka ifadeyle fiilin gerçekleştirildiği zamandan sonra yürürlüğe giren kanunun geriye yürütülerek kabahat olarak kabul edilmesi ve cezalandırılması söz konusu değildir (TCK m. 7/1-1. cümle-geriye yürüme yasağı). Kanunilik ilkesi zaten buna engel teşkil etmektedir. Kanunilik ilkesinin diğer bir sonucu olan geriye yürüme yasağı, gerçekleştirilen fiil için işlendiği zaman kanununun uygulanmasını, daha sonra yürürlüğe giren kanunun geçmişte meydana gelmiş bir olaya uygulanamayacağını ifade etmektedir.

Fiilin işlendiği zamana göre failin durumunu kötüleştiren kanunlar geriye yürümeyecektir. Çünkü fail fiili işlediği esnadaki riskleri tahmin edebilir (Bohnert , 2007, § 3, kn. 11). Bir başka ifadeyle failin cezasının artırılması sonucunu doğuran veya başka şekilde hukuki durumunu kötüleştiren kanunların uygulanması da söz konusu değildir (Jescheck, 1988; Schwacke, 2006). KK m. 5'in yollama yapan 7. maddenin 2. fıkrası düzenlemesinden aleyhe düzenleme getiren hükümlerin geçmişe uygulanmayacağı, geriye yürüme yasağının bulunduğu anlaşılmaktadır. 7. maddenin 2. fıkrasına göre, fiilin işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur. 7. maddenin 2. fıkrası hükmü suç olma, suç olmaktan çıkmayla değil haksızlığın devam etmesi, ancak değişikliğin söz konusu olmasıyla ilintilidir. Sonradan yürürlüğe giren kanun lehe ise geçmişe uygulanacağını, aleyhe ise geçmişe uygulanamayacağını hükme bağlanmaktadır.

Hukuki durumu kötüleştirme, kabahatin kanuni tanımında yer alan unsurlar, fiil sonuçları, kusurluluğu kaldıran sebepler, hukuka uygunluk nedenleri, yer ve zaman bakımından uygulamaya ilişkin gibi kurallar göz önünde bulundurularak hukuki durumun kötüleştirilip kötüleştirilmediğinin tespiti gerekir. Anayasamızın 38. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında, “...kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır ceza verilemez. Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkûmiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır” hükmü yer almaktadır. Fiili kabahat haline getiren veya hukuki durumu kötüleştiren sonraki kanunun geriye uygulanmamasına geriye yürüme yasağı adı verilmektedir⁵. İçeriği dolduran düzenleyici işlem

⁵ “Danıştay önüne gelen bir davada, “5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun “Genel Kanun Niteliği” başlıklı 3. Maddesinde, bu Kanunun; idari yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümlerinin, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde, diğer genel hükümlerinin, idari para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında da uygulanacağı kuralına yer verilmiş; “Zaman Bakımından Uygulama” başlıklı 5. Maddesinin (1) numaralı fıkrasının gönderme yaptığı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 7. Maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise; “Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.” Hükmü yer almıştır. İdari para cezasının verilmesine neden olan ihlalin 2007 yılında olduğu, eylemin gerçekleştirildiği tarih itibarıyla yürürlükteki mevzuat uyarınca 2006 yılı gayrisafi gelirlerinin esas alınarak idari para cezası hesaplanması gerekirken 2007 yılı gayrisafi gelirlerinin esas alındığı, 4054 sayılı Yasanın 16. Maddesinde 5728 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik uyarınca da nihai karar tarihine en yakın mali yıl sonunda oluşan mali yılın 2007 yılına isabet ettiği dikkate alındığında, 2006 ve 2007 yıllarına ilişkin gayrisafi gelirlerin değerlendirilmesi ve davacı lehine olanın tespiti gerekmektedir. Bu noktada, Dairemizin 01.02.2013 tarih ve E:2009/3135 sayılı ara kararıyla, davacı şirketin ilgili yıllar itibarıyla gayrisafi gelirlerine ilişkin bilgi ve belgeler taraflardan istenilmiş; ara kararı cevabında, davacı şirketin 2006 yılı gayrisafi gelirinin 2007 yılından daha düşük olduğu, bu çerçevede, eylem tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan Kanun hükümlerinin davacı şirket lehine olduğu ve lehe olan 2006 yılı gayrisafi geliri üzerinden idari para cezasının hesaplanması

açısından da eğer aleyhe düzenleme getiriyorsa geriye uygulama yasağı söz konusudur. Geriye yürüme yasağı, hukuk devleti ilkesinden, kanunların güvence fonksiyonundan⁶, keyfi muamele yasağından kaynaklanmaktadır (KKOWiG-Rogall, § 4, kn. 20).

Geriye yürüme yasağının kapsamına giren fiilin işlenmesinden sonra yürürlüğe giren ve uygulanamayacak olan kanun ifadesi, dar anlamda kabahatler hukukunun hükümlerini ifade etmektedir (Schwacke, 2006; Tröndle ve Fischer, 2006; Göhler, 2009). Yani genel hükümler ve özel hükümler kastedilmektedir. Fiilin cezalandırılabilirliği ile ilgili tüm unsurları (nitelikli unsurları da), yaptırım uygulanabilme şartlarını ve tüm yaptırımları kapsamaktadır. Aynı şekilde genel hükümlerde yapılan değişiklikler (teşebbüs, hukuka uygunluk nedenleri, yaptırımın şartları gibi) failin durumunu kötüleştiriyorsa bu da geriye yürüme yasağı içerisindedir (Jescheck, 1988; Göhler, 2009; Yüce, 1982; İçel ve Donay, 1999). Dolayısıyla sonradan yaptırım uygulanabilir hale getirilmiş kabahat tiplerine ilişkin unsurlarda, karşılıkları olan yaptırımlarda sonradan yürürlüğe giren kanunla aleyhe değişiklikler yapılması geriye yürüme yasağını doğuracaktır (Özgenç, 2022, 141). Önceden kabahat niteliğinde olmayan fiil kabahat haline getirilmişse fiilin gerçekleştirildiği tarihte fiil haksızlık teşkil etmediği için fail kabahatten dolayı sorumlu tutulmayacaktır.

Geriye yürüme yasağı sadece idari para cezası için değil tüm idari yaptırımlar için geçerlidir. Örneğin mülkiyetin kamuya geçirilmesi açısından da geriye yürüme yasağı söz konusudur.

Zamanaşımı konusundaki hükümlerde meydana gelen değişikliklerin geriye yürüme yasağı kapsamında olup olmadığı noktasında Anayasamızın 38. maddesinin 2. fıkrası belirleyici rol oynamaktadır. Bu düzenlemede zamanaşımı noktasında da 1. fıkra hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla Anayasamızda zamanaşımıyla ilgili olarak zaman bakımından uygulamada ceza hukukunda geçerli olan kuralların uygulanması kabul edilmiştir. Dolayısıyla fiilin işlenmesinden sonra zamanaşımına ilişkin kurallarda meydana gelen değişiklikler failin aleyhine sonuç doğuruyorsa geriye yürümeyecektir. Anayasamız suç ve ceza kavramını kabahatleri de kapsayacak şekilde kullandığından ve Kabahatler Kanunu da zaman bakımından uygulamada Ceza Kanununa yollama yaptığından aynı şey söz konusu kanunda düzenlenen soruşturma (m. 20) ve yerine getirme zamanaşımı (m. 21) açısından da geçerlidir. Dolayısıyla soruşturma ve yerine getirme zamanaşımı açısından fiilin işlendiği zaman kanunu esas alınacak, daha sonra yürürlüğe giren kanun lehe ise geçmişe uygulanacak, aleyhe ise uygulanmayacaktır.

Geriye yürüme yasağı tüm hukuki durumla ilgili olduğundan kabahatler açısından çerçeve hükmü dolduran kurallar da yasağın tespitinde göz önüne alınmalıdır (Tröndle ve Fischer, 2006; KKOWiG-Rogall, 2006; Göhler, 2009). Çerçeve düzenleme yalnızca yaptırımı ve kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeveyi içermektedir. Çerçevenin içeriği idarenin belirlediği kurallarla doldurulmaktadır. Çerçeve hükmün doldurulmasından sonra idari yaptırımı içeren normun tipiklik unsuru oluşmaktadır. Bu nedenle çerçeve hükmü dolduran normun değişmesi (tamamen veya kısmen) çerçeve hükmün değişmesine sebep olmaktadır (Schönke ve Schröder-Eser, 2006; KKOWiG-Rogall, 2006). Dolayısıyla fiilin işlenmesinden sonra çerçeve hükmü dolduran düzenlemedeki aleyhe sonuç doğuran değişiklikler geriye uygulanmasını engelleyecektir. Bu konuda doktrinde görüş birliği vardır (Schönke ve Schröder-Eser, 2006, § 2, kn. 26.).

Yüksek mahkeme kararlarındaki içtihat değişiklikleri kanun kapsamına girmediğinden geriye yürüme yasağı kapsamında değildir (Schwacke, 2006, 7). Bir başka ifadeyle mahkeme içtihatları açısından böyle bir yasak söz konusu değildir. Çünkü içtihat oluşturan karar aleyhe sonuca yorum yaparak ulaşmıştır. Değiştirilmiş kanun yorumu değişiklikten önce işlenmiş ve görülmekte olan davalara da uygulanabilir niteliktedir (Schwacke, 2006; Özbek vd., 2019). İctihadı birleştirme kararları açısından ise aleyhe değişikliklerin uygulanması söz

gerektiğinden, davacı şirketin 2007 yılı gayrisafı geliri üzerinden idari para cezası verilmesine ilişkin Kurul kararının ilgili kısmında hukuka uygunluk bulunmamıştır” şeklinde karar vererek daha sonra yürürlüğe giren aleyhe kanun hükmünün daha önce gerçekleştirilen fiile uygulanamayacağını ortaya koymuştur: Danıştay 13. D., 30.05.2013, E. 2009/3135, K. 2013/1631.

⁶ “Anayasa Mahkemesine göre, “Bu bağlamda toplumun ihtiyaçlarına göre suç sayılan fiiller için uygulanacak cezalar, nitelik ve nicelik olarak zamanla değişebilmektedir. Suç tarihinden sonra yürürlüğe giren kanunla bir suç için daha hafif bir ceza öngörülebileceği gibi daha ağır bir ceza da belirlenebilir. Hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin gereği olarak Anayasa’nın 38. Maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez” hükmüyle aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasaklanmıştır. Ceza normlarının zaman bakımından uygulanmasını düzenleyici nitelikteki bu kural kanunilik ilkesinin bir alt ilkesi olan aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağı olarak ifade edilmektedir. Bu yasak kişi özgürlüğü lehine kabul edilmiş bir güvence niteliğindedir”, Anayasa Mahkemesi, 11.4.2019, E. 2019/9, K. 2019/27, R.G. Tarihi ve Sayısı: 17/5/2019–3077.

konusu değildir. İctihadı birleştirme kararlarının lehe belirleme yapması durumunda geriye uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır (Önder, 1992; İçel ve Donay, 1999). Bu konuda 1949 tarihli İctihadı Birleştirme Kararında lehe veya aleyhe geçmişe uygulanamayacağı belirtilmektedir (Önder, 1992, 85).

LEHE KANUNUN GERİYE YÜRÜMESİ

Zaman bakımından uygulamada kural fiilin işlendiği zaman yürürlükte olan kanunun uygulanması, daha sonra yürürlüğe giren ve failin hukuki durumunu öncekine göre kötüleştiren kanunun geriye yürümemesi olmakla birlikte, fiilin işlenmesinden sonra yürürlüğe giren kanunun kabahati işleyen kişinin lehine sonuçlar getirmesi durumunda daha önce işlenmiş fiile uygulanması kabul edilmektedir. Geriye yürüme yasağı bazı ilkelerin sonucu olarak faili korumak için kabul edildiğinden lehe olan durumda böyle bir sorun söz konusu değildir. Dolayısıyla failin hukuki durumu bakımından lehine olabilecek bir durumun failin elinden alınmaması benimsenmiş ve geriye yürüme ilkesi kabul edilmiştir (KKOWiG-Rogall, 2006, § 4, kn. 20). Ceza Kanunumuz da 7. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında lehe olan kanunun geriye yürümesini kabul etmiştir. Buna göre, “İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolünmüştü infazı ve kanunî neticeleri kendiliğinden kalkar (1. fıkra/2. ve 3. cümle). Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur”(2. fıkra).

Anayasa Mahkemesine göre Anayasanın 38. maddesinde lehe kanunun geçmişe uygulanmasına açıkça yer verilmemiştir. Ancak Mahkemeye göre, lehe kanunun geçmişe uygulanmasının kabul edilmesi Anayasanın 38. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında anayasal bir zorunluluktur⁷.

7. maddedeki düzenlemeye göre, bir fiil kabahat olmaktan çıkarılmışsa faile idari yaptırım uygulanması söz konusu değildir⁸.

⁷ “Hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin bir sonucu olan aleyhe düzenlemenin geçmişe uygulanması yasağı, aynı zamanda suçun işlendiği tarihteki kanuna göre lehe olan sonraki kanunun uygulanmasını da gerekli kılmaktadır. Zira işlendiği tarihte suç sayılan bir fiilin daha sonra yürürlüğe giren kanun ile suç olmaktan çıkarılması veya ilga edilen kanuna nazaran anılan suç fiiline daha hafif bir ceza öngörülmesi durumunda mülga kanunun aleyhe hükümlerinin uygulanmaya devam edileceğinin kabul edilmesi, suçların ve cezaların ancak kanunla belirleneceğini emreden suç ve cezaların kanuniliği ilkesi karşısında bireylerin objektif olarak beklemeyecekleri dolayısıyla öngöremeyecekleri bir ceza ile cezalandırılmaları sonucunu doğuracaktır. Bunun ceza hukuku alanında kişilerin hukuki güvenliklerini anayasal güvenceye bağlamayı amaç edinen suç ve cezaların kanuniliği ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir. Mahkemeye göre, lehe ceza kanununun geçmişe uygulanması hukuk devletiyle bağlantılı olarak adalet ve hakkaniyet ilkelerinin de bir gereğidir. Gelişen sosyal düzen ve değişen toplumsal ihtiyaçlar karşısında artık suç oluşturmadığı kabul edilen veya daha hafif ceza öngörülen bir fiilin yalnızca daha önce işlenmiş olması nedeniyle daha ağır bir yaptırıma tabi tutulması adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Anılan hususlar birlikte değerlendirildiğinde ceza yargılamasında lehe kanunun uygulanmasının Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında anayasal bir zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmaktadır”, Anayasa Mahkemesi, 11.4.2019, E. 2019/9, K. 2019/27, R.G. Tarihi ve Sayısı: 17/5/2019 – 3077.

⁸ “...Dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan 3984 sayılı Kanun'un "Program Desteklenmesi" başlıklı 23. maddesinin 1. fıkrasında; bir program veya dizinin tamamen veya kısmen mali destek görmesi halinde, bu hususun programın başında ve/veya sonunda uygun ibarelerle belirtileceği, 3. fıkrasında; desteklenen programlarda, destek verene veya üçüncü bir kişiye ait mal ve hizmetlere atıfta bulunulması ve bunların alınması, satılması ve kiralınmasının teşvik edilemeyeceği kurala bağlanmış, anılan Kanun'un 33. maddesinde ise Üst Kurulun, öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen, izin şartlarını ihlâl eden, yayın ilkelerine ve bu Kanunda belirtilen diğer esaslara aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını uyaracağı veya aynı yayın kuşağında açık şekilde özür dilemesini isteyeceği hükümleri bulunmaktaydı. Bu kanun hükümlerine uygun olarak çıkartılan 17.04.2003 tarih ve 25082 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğin, "Program Desteklenmesi" başlıklı 20. maddesinde ise; yayın kuruluşlarının, program, konulu film veya diziler için gerçek veya tüzel kişilerden tamamen veya kısmen mali destek alabileceği, yayınlanan herhangi bir programa tamamen veya kısmen mali destek sağlandığı taktirde, destek verenlerin kimliğinin programın başında ve/veya sonunda görsel ve/veya işitsel unsurlarla, televizyonda yazıyla, radyoda ise sözle toplam en fazla 10 saniye, reklam kuşakları ile program tanıtımı kesintilerinin sonunda toplam en fazla 5 saniye süre ile belirtilebileceği, desteklenen programların tanıtımlarında destekleyen gerçek ve tüzel kişilere atıfta bulunulamacağı ve destekleyen firma ismi program adının bir parçası olarak kullanılmayacağı kurallarına yer verilerek,

Fiilin işlenmesinden sonra yürürlüğe giren ve fiili kabahat olmaktan çıkaran kanun, yaptırım kararı kesinleşmeden önce yürürlüğe girdiğinde uygulandığı gibi, kesinleşmeden sonra yürürlüğe girdiğinde de göz önüne alınmaktadır. Bu kapsamda fail hakkında idare henüz yaptırım kararı vermemişse idari yaptırım kararının verilebilmesi mümkün değildir. Buna karşılık idari yaptırım kararı verildikten sonra fiil kabahat olmaktan çıkmışsa idari yaptırım kararının yerine getirilmesi söz konusu olmayacaktır. İdari yaptırım kararı verilmiş olmakla beraber infazı tamamlanmamışsa, yani infaz edilmekteyse fiili kabahat olmaktan çıkaran kanun uygulanacaktır. Örneğin sürücü belgesinin geri alınmasına ilişkin tedbirin uygulanırken kanun değişikliği olduğunda tedbirin uygulanmasına devam edilmeyecektir (TCK m. 7). Ancak idari para cezasının tahsili ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararlarının uygulanmasından, infazın tamamlanmasından sonra fiil kabahat olmaktan çıkartılmışsa, idari para cezasının iade edilmesi söz konusu olmadığı gibi mülkiyeti kamuya geçirilmiş eşya da iade edilmez. Çünkü yapılan işlemler o zamanki kanuna göre hukuka uygun olup, daha sonraki kanun değişikliği işlemin hukuka aykırı olduğu sonucunu doğurmaz.

Sonradan yürürlüğe giren kanun fiili kabahat olmaktan çıkarmıyor buna karşın lehe düzenleme getiriyorsa geriye uygulanacaktır (2. fıkra). Lehe olup olmadığının karşılaştırılabilmesi için düzenleme konusunun tamamen başka veya yeni bir haksızlık durumu yaratmaması gerekir. Bu durumda yeni kural eski kuralın yerine geçmediğinden karşılaştırma söz konusu değildir. Düzenlemenin devamlılığı söz konusu olsun ki karşılaştırma yapılabilsin. Belirtilen halde eskisi yürürlükten kaldırıldığı, uygulanamaz hale geldiği için işlenmiş fiille ilgili

yukarıda anılan kanun hükümlerinin içerikleri belirlenmiştir. Diğer yandan, 03.03.2011 tarih ve 27863 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin 1. fıkrası ile 3/4/1994 tarihli ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Yine bu Kanun'un Geçici 2. maddesinin 1. fıkrasında; yeni kanuna uygun yönetmelikler yürürlüğe konuluncaya kadar mevcut düzenleyici işlemlerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği hükmüne bağlanmış ve geçici 5. maddesinde yer alan 3984 sayılı Kanun döneminde verilen idari yaptırımların yeni dönemde tekerrüre esas alınmayacağı hükmü dışında idari yaptırımlar açısından bir geçiş hükmüne yer verilmemiştir. Anılan kanunun "Program desteklemesi" başlıklı 12. maddesinde; bir programın tamamen veya kısmen destek görmesi halinde, bu hususun programın başında, program içindeki reklam kuşaklarına giriş ve çıkışta ve programın sonunda uygun ibarelerle belirtileceği, program tanıtımlarında programı destekleyene atıfta bulunulamayacağı, desteklenen programlarda, destek verene veya üçüncü bir kişiye ait mal ve hizmetlere atıfta bulunulamayacağı ve bunların alınması, satılması ve kiralanması teşvik edilemeyeceği hükmüne bağlanmış, Kanun'un "İdari Yaptırımlar" başlıklı 32. maddesinin 2. fıkrasında; 8. maddenin birinci fıkrasının diğer bentleri ile ikinci ve üçüncü fıkralarında ve bu Kanunun diğer maddelerinde belirlenen ilke, yükümlülük veya yasaklara aykırı yayın yapan medya hizmet sağlayıcılarının uyarılacağı kuralı getirilmiştir. Görüldüğü gibi, yeni yasada yer alan konu ile ilgili kuralların davacı lehine olduğu kuşkusuzdur. Dava dosyasının incelenmesinden; davacı şirkete ait televizyon kanalında 27.04.2008 tarihinde yayınlanan ... isimli programda modanın yanı sıra bazı spor merkezleri, restoranlar, oteller, dekorasyon mağazaları gibi yerler ile bazı şirketlerin inşaatlarıyla ilgili örneklerin ekrana getirildiği, programa kısmi destek sağlayan bazı firmaların tanıtımlarının yapıldığı ve bu firmaların ürünlerinden örneklerin ekrana getirildiğinin belirtildiği ancak sözü edilen durumların ihlâl konusu yayın tarihinde yürürlükte bulunan 3984 sayılı Kanun'un 23. maddesinin 3. fıkrasında yer alan kurallar kapsamında bulunmasına rağmen dava konusu işlemde, bu konuda herhangi bir değerlendirmede bulunulmadan, ihlâl konusu yayında sponsor firmanın kimliğinin, programın reklamlarla kesildiğinde, kesintiden sonra belirtilmesi gerekirken, aynı zamanda kesintinin başında da verildiğinden davacı yayın kuruluşunun 3984 sayılı Kanun'un 23. maddesinin 1. fıkrasında yer alan hükümleri ihlâl ettiği gerekçesiyle dava konusu işlemin tesis edildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, suç ve cezaların yasallığı ilkesi gereği Türk Ceza Kanunu'nun 7. maddesinde öngörülen; bir suçun işlendiği zamanki Kanun ile sonradan yürürlüğe giren Kanun hükümlerinin birbirinden farklı olması halinde failin lehine olan Kanun'un uygulanması şeklinde ifadesini bulan lehe uygulama ilkesinin de idari yaptırımlar açısından da uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, ihlâl tarihinde yürürlükte bulunan 3984 sayılı Kanun'un 23. maddesinin 1. fıkrası yukarıda anılan yönetmelikle birlikte değerlendirildiğinde; yayımlanan herhangi bir programa tamamen veya kısmen mali destek sağlandığı taktirde, destek verenlerin kimliğinin programın başında ve/veya sonunda görsel ve/veya işitsel unsurlarla, televizyonda yazıyla, radyoda ise sözle toplam en fazla 10 saniye, reklam kuşakları ile program tanıtımı kesintilerinin sonunda toplam en fazla 5 saniye süre ile belirtilebileceği, dava konusu işlemler, ihlâl konusu yayında, reklam kuşağı girişinde sponsor firmanın kimliğinin belirtildiğinden bahisle davacıya uyarı yaptırımı uygulandığı anlaşılmakla 3984 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 6112 sayılı Kanun'un 12. maddesinde; bir programın tamamen veya kısmen destek görmesi veya hususun programın başında, program içindeki reklam kuşaklarına giriş ve çıkışta ve programın sonunda belirtilebileceği kuralına yer verildiği, ihlâlin gerçekleştirildiği zaman yürürlükte bulunan kanun hükmü, anılan değişiklik ile yürürlükten kaldırılarak uyarı yaptırımına konu edilen fiil ihlâl konusu olmaktan çıkarıldığı anlaşıldığından, idari yaptırımlarda, ceza verilmesinin dayanağı kuralın yürürlükten kaldırılması veya lehe düzenleme yapılması yoluyla ortaya çıkan yeni hukuki durumun dikkate alınması gerektiği kuşkusuzdur. Bu durumda yeni hukuki duruma göre davacı yayın kuruluşunun yaptırımı konu teşkil eden fiili ihlâl konusu olmaktan çıkarıldığından, İdare Mahkemesi'nce bu husus dikkate alınarak yeniden bir karar verilmesi gerekmektedir", Danıştay 13. D, 22.06.2011, E. 2010/367, K. 2011/3019.

varlığını devam ettirmesi söz konusu değildir. Yeni düzenleme ise geriye uygulama yasağı çerçevesinde değerlendirilecek ve daha önce işlenmiş fiile yürütülemeyecektir (Schönke ve Schröder-Eser, 2006; KKOWiG-Rogall, 2006). Lehe düzenleme idari yaptırım kararı verilmeden önce yapıldığında uygulandığı gibi kararın verilmiş ancak yerine getirilmediği veya yerine getirilmesinin devam ettiği hallerde de uygulanacaktır. Örneğin sürücü belgesinin belirli bir süre için geri alınmasının söz konusu olduğu hükümlerle ilgili olarak yürürlüğe giren kanun tedbir süresinde kısaltma yapmışsa bu düzenleme hükmün uygulanma imkanı olan kişiler için de tatbik edilecektir.

Lehe kanun belirlenmesinde idari para cezalarının ödenmesine ilişkin hususun göz önünde tutulması gerekmektedir. KK'nın 17. maddesine (4. fıkraya) göre, genel bütçeye gelir kaydedilmesi gereken idarî para cezaları, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idareler tarafından verilen idarî para cezalarının tahsiline ilişkin özel kanunlarında belirleme yoksa kesinleştikleri takdirde tahsil edilmektedir. Bu idari para cezaları kesinleşmeden tahsil edilemediğinden yukarıda yapılan belirlemeler bunlar için de geçerlidir. Ancak ilgili kanunlarda aksine belirleme yoksa genel bütçeye gelir kaydedilmesi gerekmeyen idari para cezaları ise kesinleşmeden tahsil edilebilmektedir. Dolayısıyla genel bütçeye gelir kaydedilmesi gerekmeyen idari para cezalarına karşı dava açmadan ya da açılan dava sonuçlanmadan bu para cezaları ödenebilmekte ve infazı tamamlanmış olabilmektedir. Ayrıca KK'nın 17. maddesinin 6. fıkrasında, "*Kabahat dolayısıyla idarî para cezası veren kamu görevlisi, ilgilinin rıza göstermesi halinde bunun tahsilatını derhal kendisi gerçekleştirir. Kanunlarında ödeme süresi düzenlenmemiş olan idari para cezaları, tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenir. İdarî para cezasının ödeme süresi içinde ödenmesi halinde, cezadan %25 oranında indirim yapılır. Ödeme yapılması, kişinin bu karara karşı kanun yoluna başvurma hakkını etkilemez*" hükmü yer almaktadır. Bu şekilde kesinleşmeden ödenen para cezalarıyla ilgili kanun değişikliği olduğunda ve bu değişiklik lehe olduğunda infaz tamamlanmış olması nedeniyle kişi bu lehe değişiklikten yararlanamayacak mıdır? Doktrinde bu durumda para cezasının infazının tamamlanması nedeniyle kişinin lehe hükmün geriye yürüme ilkesinin dışında tutulmasının adalete uygun olmayacağı belirtilmektedir. Eğer idari para cezasına karşı kanun yoluna başvurulmuşsa, bu para cezası tahsil edilmiş olsa da kesinleşmemiş olduğundan lehe hükümden yararlandırılması gerektiği ifade edilmektedir (Gündüz, 2017, 49).

Lehe kanun değişikliği olduğunda bu değişikliğin kararı verecek makam tarafından göz önünde bulundurulması gerekmektedir. İdarî yaptırım kararı verildikten sonra lehe değişiklik olduğunda ise kararı veren makamın değişikliği dikkate almasına engel bir durum bulunmamaktadır. İdarî para cezasına kural olarak mahkemeler karar vermediği için CvGTİHK m. 98'deki düzenlemeyi buraya uygulamıyor ve mahkemeden karar alınması gerekir diyemiyoruz. Ancak lehe değişiklik olduğunda verilen idari yaptırım kararına karşı kanun yoluna başvurulabilir ve lehe değişikliğin uygulanması istenebilir⁹. Bu durumda da ilgili kamu kurum ve

⁹ "Dosyanın incelenmesinden, bayilik lisansı sahibi davacı şirkete ait akaryakıt istasyonunda 01.07.2011 tarihinde yapılan denetimde, ... plakalı kamyonun deposuna tenekelerle yaklaşık 1,5 metre uzunluğunda aparat aracılığıyla yakıt boşaltıldığı, istasyonda 16 litre tenekeler halinde toplam 955 adet akaryakıt olarak kullanılan ürün bulunduğunun tespit edildiği, şirketin tağşiş ve/veya hile amacıyla akaryakıtı katılabilecek ürünlerin akaryakıtı katılması ve istasyonunda bulundurması fiilinin 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendine aykırı olduğundan bahisle, anılan Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi ve aynı maddenin dördüncü fıkrası uyarınca 147.933,00 TL; şirketin lisansı kapsamı dışında faaliyet göstermesi fiilinin 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 4. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına aykırı olduğundan bahisle, anılan Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin (3) numaralı alt bendi ve aynı maddenin dördüncü fıkrası uyarınca 61.638,00 TL idarî para cezası verilmesi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır. Dava konusu Kurul kararının alınmasından sonra, 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 44. maddesiyle 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesi yeniden düzenlenmiş; getirilen yeni düzenlemede, yukarıda aktarılan "4'üncü madde hükümlerinin ihlâli" hâlinde idarî para cezası verileceği yönündeki kurala yer verilmemiş, 4. maddenin dördüncü fıkrasında bentler hâlinde sayılan yükümlülüklerin ihlâli durumunda, hangi bentte yer alan yükümlülüğün ihlâl edildiğine göre ayrı ayrı cezaların verilmesi öngörülmüş; yeniden düzenlenen 19. maddenin yedinci fıkrasında ise, "Yukarıda belirtilenlerin dışında kalan, ancak bu Kanunun getirdiği yükümlülüklerle uymayanlara Kurumca binbeşyüz Türk Lirasından yetmişbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir." kuralı yer almıştır. 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 2. maddesinde, "Kabahat" deyiminin, Kanun'un karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlamına geldiği belirtilmiş; 3. maddesinde, bu Kanun'un, idarî yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümlerinin, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması hâlinde, diğer genel hükümlerinin, idarî para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında uygulanacağı

kuruluşu da mahkeme tarafından karar verinceye kadar lehe değişiklik nedeniyle kanun yolu başvurusunu kabul ederek idarî yaptırım kararını geri alabilir (KK m. 30/2). İdarî yaptırım kararına karşı kanun yoluna başvurulduğunda kanun yolu başvurusunu inceleyen makamın da kanun değişikliğini göz önünde tutması gerekmektedir. Danıştay kararı da bu yöndedir¹⁰. Hüküm kesinleşmiş olsa bile infaz tamamlanmadığı müddetçe

düzenlenmiş; "Zaman Bakımından Uygulama" başlıklı 5. maddesinde ise, 26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükümlerinin kabahatler bakımından da uygulanacağı, kabahatler karşılığında öngörülen idarî yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından ise derhâl uygulama kuralının geçerli olduğu düzenlemesi yer almış; bu maddenin atıf yaptığı 5237 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında da, suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanunun uygulanacağı ve infaz olunacağı kurala bağlanmıştır. Diğer taraftan, "Suçta ve cezada kanunilik ilkesi", hem Anayasada hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) güvence altına alınmış temel bir ilkedir (AYM, B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 28). Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz" denilerek "suçta kanunilik", üçüncü fıkrasında da "ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilerek, "cezada kanunilik" ilkeleri güvence altına alınmıştır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra, suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve öneme sahip olup, bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak, suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (AYM, B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin "Kanunsuz ceza olmaz" kenar başlıklı 7. maddesinin birinci fıkrasında da "Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalen dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez." kuralına yer verilmiştir. Lehteki kanun hükmünün geriye yürütmesi hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa Temel Şartı da dâhil temel bütün metinlerde tanıdığını, artık Avrupa ceza hukuku geleneğinin bir parçası olduğunun kabul edildiğini, hukukun üstünlüğü ilkesi gereğince hâkimin, suç oluşturan eyleme kanun koyucunun orantılı bir ceza olarak belirlediği cezayı vermesinin tutarlı olduğunu, suç işleyene sadece suç işlediği tarihte daha ağır bir ceza öngörüldüğü gerekçesi ile ağır bir ceza verilmesinin ceza hukukunun temel ilkelerine aykırı bulunduğunu, bunun aynı zamanda suçun işlendiği tarihten sonra meydana gelen bütün yasal değişiklikleri ve toplumun o suç karşısındaki yaklaşım değişikliğini görmemek anlamına geldiğini, lehte olan ceza hükmünün geriye yürütmesi ilkesinin cezaların öngörülebilir olması gerekliliğinin bir uzantısı olduğunu, buna göre, eğer suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan ceza kuralı ile kesin bir hükmün verilmesinden önce kabul edilen bir ceza kuralı farklı ise, hâkimin, sanığın lehine olan ceza kuralını uygulaması gerektiğini belirtmiştir (Bkz. Scoppola/İtalya no. 2, B. No: 10249/03, 17/9/2009, §§ 105-109). Dava konusu uyuşmazlıkta da, bayilik lisansı sahibi davacı şirketin lisans kapsamı dışında faaliyet göstermesi nedeniyle idarî para cezası verilmiş, ancak henüz bu yaptırım kararı yerine getirilmeden, sonradan yürürlüğe giren 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle, isnat edilen fiil ihlâl olmaktan çıkarılarak lehe olacak şekilde değişiklik yapılmıştır. Bu durumda, gerek AİHS'nin 7. maddesinin birinci fıkrası, gerekse de Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile 5237 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrası dikkate alındığında, idarî yaptırımlar bakımından ceza verilmesinin dayanağı kuralın yürürlükten kaldırılması veya lehe düzenleme yapılması yoluyla ortaya çıkan yeni hukukî durumun dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu itibarla, 11.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren değişikliklerle yeniden düzenlenen 19. maddede, "4. madde hükümlerinin ihlâli" hâlinde idarî para cezası verileceğine ilişkin düzenlemenin yer almadığı, isnat edilen fiil nedeniyle ancak 19. maddenin yedinci fıkrası uyarınca 1.500,00 TL'den 70.000,00 TL'ye kadar idarî para cezası verilebileceği dikkate alındığında, lehe olan kanun hükmünün geriye yürütmesi ilkesi çerçevesinde, davacıya "4. madde hükümlerinin ihlâli" nedeniyle dava konusu Kurul kararının 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin (3) numaralı alt bendi uyarınca idarî para cezası verilmesine ilişkin kısmında hukuka uygunluk, davanın bu kısmının reddi yolundaki idare Mahkemesi kararında ise hukukî isabet bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, temyiz isteminin kabulü ile 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesi uyarınca Ankara 1. İdare Mahkemesinin 02.10.2013 tarih ve E:2012/1112, K:2013/1840 sayılı kararının, tağşiş ve/veya hile amacıyla akaryakıt katılabilecek ürünlerin akaryakıt katılması ve istasyonda bulundurulması nedeniyle verilen idarî para cezasına ilişkin kısım yönünden onanmasına oybirliğiyle, lisans kapsamı dışında faaliyette bulunulması nedeniyle idarî para cezası verilmesine ilişkin kısım yönünden bozulmasına esasta oybirliği, gerekçede oyçokluğuyla, temyize konu kararın bozulan kısmı hakkında yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın anılan Mahkeme'ye gönderilmesine, 29.11.2017 tarihinde karar verildi", Danıştay 13. Daire, 29.11.2017, E. 2015/1468, K. 2017/3450.

¹⁰ "7164 sayılı Kanun'un 33. maddesi ile değiştirilen 5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinde yer alan ihtar müessesesinin, lehe kanun teşkil edip etmediğinin değerlendirilmesi; Değişiklikten önce, 5015 sayılı Kanun'un 19.

kanun yoluna başvurulması halinde getirilen lehe değişikliğin göz önünde tutularak karar verilmesi

maddesinde idarî para cezaları, "İdarî yaptırımlar" başlıklı 20. maddesinde ise "lisans iptali" düzenlenmiştir. Gerek idarî para cezasının, gerek lisans iptalinin bir idarî yaptırım olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak 5015 sayılı Kanun'da idarî para cezaları ile lisans iptali farklı usûl ve esaslara bağlanmıştır. Bu bağlamda 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinde, 15 günlük süre içerisinde aykırılığın giderilmesi yönünde yapılması gereken ihbar, idarî para cezası verilebilmesinin ön şartı olarak belirtilmediği hâlde, idarî para cezası dışındaki idarî yaptırımları düzenleyen 20. maddesinin önceki metninde, lisans iptali için aykırılığın giderilmesi yönünde 15 günlük süre tanıyan ihbar yapılması zorunlu görülmüştür. Daha da önemlisi, ilgiliye verilen 15 günlük süre içerisinde aykırılıklar giderildiği takdirde piyasa faaliyetinin geçici olarak durdurulmasına karar verilemeyeceği anlaşılma ile birlikte, söz konusu aykırılığın verilen süre içerisinde giderilmiş olması idarî para cezası verilmesine engel değildir. Başka bir anlatımla, ilgilinin mevzuata aykırı fiili hem idarî yaptırım uygulanmasını hem de idarî para cezası verilmesini gerektiriyorsa, aykırılığın verilen süre içerisinde giderilmesi durumunda ilgilinin piyasa faaliyetinin geçici olarak durdurulması ve lisans iptali gibi yaptırımlar uygulanmayacak, ancak söz konusu mevzuata aykırılık nedeniyle idarî para cezası uygulanabilecektir. Değişiklikten sonra ise, 5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinde yapılan yeni düzenleme ile, idarî yaptırımlar sayılmış ve idarî para cezalarının da 20. maddedeki hükme tâbi olacağı belirtilmiştir. Bu itibarla, 19. maddede yer verilen idarî para cezalarına ilişkin fiillerden Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından belirlenen "niteliği itibarıyla düzeltme imkânı olanlar" için otuz günlük süre içerisinde aykırılığın giderilmesi, aksi hâlde hakkında geçici durdurma yapılabileceğinin ihtar edileceğine ilişkin düzenlemenin, idarî para cezaları yönünden cezalandırılmadan önce mevzuata aykırı davranışta bulunan kişi veya kişilere söz konusu aykırılığın ortadan kaldırılması için tanınmış bir imkân olduğu, bu yönüyle ihtarın kişinin cezalandırılabilmesine ilişkin bir ön şart teşkil ettiği ve söz konusu fiilleri işleyenler bakımından daha önce fiilin sabit görülmesi hâlinde doğrudan idarî para cezasına muhatap oldukları dikkate alındığında, anılan Kanun değişikliğinin failin lehine olduğu sonucuna ulaşılmaktadır...Söz konusu geçici maddede, niteliği itibarıyla düzeltme imkânı bulunan fiilleri kanun değişikliğinden önce işleyen ve haklarında idarî para cezası uygulanan kişiler yönünden ne gibi bir işlem yapılacağı açıklanmamış olmakla birlikte, yeni düzenlemede yer alan ihtar müessesesi lehe kanun niteliğinde olduğundan, belirtilen kişilerin de geçici maddede öngörülen usûle tâbi tutulmaları gerektiği anlaşılmaktadır. Aksi durumun kabulü, yani, geçici maddenin yalnızca Kurulca idarî para cezası verilmemiş olan fiiller yönünden geçerli olacağı, yargı aşamasındaki idarî para cezaları ile ilgili olarak geçici maddede herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olması nedeniyle yargı yerleri tarafından lehe kanun hükmünün uygulanamayacağı şeklindeki yorum, kabahatler bakımından da geçerli olan "ceza yargılamasında lehe kanunun uygulanması" ilkesine ve Anayasa'ya açıkça aykırılık teşkil edecektir", Danıştay 13. Daire, 29.06.2020, E. 2020/1601, K. 2020/1615.

gerekmektedir¹¹. Anayasa Mahkemesi de¹² verdiği bir kararda kesinleşmiş ancak yerine getirilmemiş bir idari para cezasıyla ilgili olarak yapılan lehe kanun değişikliğinin uygulanmadığı bir olayda uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesine göre, “Somut olayda idare tarafından, 19/4/2010 tarihinde, 4733 sayılı Kanun'a aykırı olarak sarmalık kıyılmış tütün satışı yapması nedeniyle başvurucuya 5.723,00 TL idari para cezası verilmiş olup, bu ceza kesinleşmiştir. Henüz para cezası infaz edilmeden, başvurucunun anılan eylemiyle ilgili kanun hükmünde yapılan değişiklik ile idari para cezası miktarı 250,00 TL olarak belirlenmiş ve başvurucu da lehe olan değişikliğin uygulanmasını talep etmiş, ancak bu talebi reddedilmiştir. 5326 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, Türk Ceza Kanunu'nun zaman bakımından Anayasa Mahkemesi de verdiği bir kararda kesinleşmiş ancak yerine getirilmemiş bir idari para cezasıyla ilgili olarak yapılan lehe kanun değişikliğinin uygulanmadığı bir olayda uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesine göre, “Somut olayda idare tarafından, 19/4/2010 tarihinde, 4733 sayılı Kanun'a aykırı olarak sarmalık kıyılmış tütün satışı yapması nedeniyle başvurucuya 5.723,00 TL idari para cezası verilmiş olup, bu ceza kesinleşmiştir.

¹¹ “Somut olayda Kurul tarafından yapılan inceleme sonucunda başvurucu hakkında idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezasının iptali istemiyle açılan dava devam ederken 4054 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik uyarınca idari para cezalarında ceza miktarının belirlenmesinde uygulanacak kriter değiştirilmiştir. Başvurucu, karar düzeltme aşamasında anılan değişikliğin lehine olduğunu ve uygulanması gerektiğini ileri sürmüştü ancak Danıştay bu konuda herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun anılan değişikliğin lehine olduğu ve uygulanması gerektiği yönündeki iddiaları yargılama sürecinde dikkate alınmamıştır. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin başvurucunun fiilinin unsurlarına veya yaptırımına yönelik lehe kanun değişikliklerinin geriye yürütmesini de güvence altına aldığı açıktır. Olayda idari para cezasının kanuni dayanağını teşkil eden maddede yapılan değişikliğin başvurucunun lehine olmasına karşın uygulanmasına yönelik bir değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca neden uygulanmadığı yönünde bir açıklamada da bulunulmaksızın idari para cezası verilmesine esas olan eylemleri gerçekleştirdiğinden bahisle başvurucunun davası reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar vermiştir”, Onmed Tıbbi Ürünler Paz. Ve Dış Tic. Ltd. Şti. Başvurusuna İlişkin Karar, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/8342?KelimeAra%5B%5D=4054>

¹² Anayasa mahkemesi önüne gelen davanın gelişimi şu şekildedir: “ Başvurucunun işyerinde 16/4/2010 tarihinde yapılan denetimde 10 gram sarmalık kıyılmış tütün ele geçirilmiştir. Turgutlu Kaymakamlığı tarafından, 19/4/2010 tarihinde, 3/1/2002 tarih ve 4733 sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 8. maddesine aykırı olarak sarmalık kıyılmış tütün satışı yapması nedeniyle, aynı maddenin beşinci fıkrasının (1) bendi uyarınca başvurucuya 5.723 TL idari para cezası verilmiş olup, bu ceza 20/4/2010 tarihinde kendisine tebliğ edilmiştir. Başvurucu tarafından süresinde itiraz edilmeyen bu idari yaptırım kararı kesinleşmiştir. Başvurucu, henüz para cezası infaz edilmeden, 6/5/2011 tarihli dilekçesiyle Turgutlu Kaymakamlığına başvurarak, 25/2/2011 tarihinde yürürlüğe giren 13/2/2011 tarih ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 175. maddesi ile 4733 sayılı Kanun'un 8. maddesinde değişiklik yapıldığını ve bu yeni düzenleme ile eylemi hakkındaki idari para cezası miktarının 250 TL olarak belirlendiğini, bu nedenle Kanun hükmünün lehe değişen son şeklinin kendisine uygulanmasını ve buna göre daha önce 5.723 TL olarak belirlenen 19/4/2010 tarihli idari para cezasının iptal edilerek, yeni düzenleme uyarınca 250 TL idari para cezası verilmesini talep etmiştir. Başvurucunun talebi Turgutlu Kaymakamlığının 30/6/2011 tarihli kararıyla " kesinleşmiş idari yaptırım kararının bir mahkeme ilamı olmaksızın Kaymakamlığımız tarafından ortadan kaldırılması veya değiştirilmesi durumu yetkimiz dışında olduğundan" gerekçesine dayalı olarak reddedilmiştir. Başvurucunun yaptığı itirazı inceleyen Manisa İdare Mahkemesi, itirazın süresinde olmadığını ve yaptırım kararının kesinleştiği gerekçesi ile 21/2/2012 tarih ve E.2011/1700, K.2012/269 sayılı kararıyla itirazı reddetmiştir. Başvurucunun bu karara yaptığı itirazı inceleyen Manisa Bölge İdare Mahkemesi, 12/6/2012 tarih ve E.2012/215, K.2012/239 sayılı kararıyla itirazı kabul ederek, işlemin iptaline karar vermiştir. Davalı idarenin karar düzeltme talebi sonucunda Manisa Bölge İdare Mahkemesi, "Söz konusu yasa değişikliği ancak 6111 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 25/2/2011 tarihinden sonra işlenecek olan fiiller hakkında uygulanacağı tartışmasız olup, olayımızda olduğu gibi 19/4/2010 tarihinde tebliğ edilen ve dava açılmayarak kesinleşen idari para cezasında uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Diğer yandan, ceza hukukunda lehe olan hükümlerin uygulanacağı yolundaki kural da ancak süresi içinde dava açılmış ve yargılanması henüz tamamlanmamış olan idari para cezaları hakkında geçerlidir." gerekçesi ile 4/10/2012 tarih ve E.2012/499, K.2012/491 sayılı kararlar, karar düzeltme isteminin kabulüne, Mahkemenin 12/6/2012 tarih ve E.2012/215, K.2012/239 sayılı bozma kararının kaldırılmasına, Manisa İdare Mahkemesinin 21/2/2012 tarih ve E.2011/1700, K.2012/269 sayılı kararının onanmasına karar vermiştir. Aynı tarihte kesinleşen karar 9/11/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu 13/11/2012 tarihli dilekçesi ile süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.”

Henüz para cezası infaz edilmeden, başvurusunun anılan eylemiyle ilgili kanun hükmünde yapılan değişiklik ile idari para cezası miktarı 250,00 TL olarak belirlenmiş ve başvuru da lehe olan değişikliğin uygulanmasını talep etmiş, ancak bu talebi reddedilmiştir. 5326 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, Türk Ceza Kanunu'nun zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükümleri kabahatler açısından da uygulanacak, ancak, kabahatler karşılığında öngörülen idari yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama kuralı geçerli olacaktır. Anılan maddede öngörülen "derhal uygulama" kuralı, idari yaptırım kararının infazı yöntemiyle ilgilidir. Dolayısıyla, infaz aşamasında da olsa, kabahat fiilinin unsurlarına veya yaptırımına yönelik lehe kanun değişikliklerinde, Anayasa'nın 38/1. maddesinde düzenlenen "kanunilik ilkesi"nin sonuçlarından biri olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 7/2. maddesinde yer alan "lehe kanunun geriye yürütülmesi" kuralının uygulanması gerekir. Başvuruya konu olayda, kabahat nedeniyle başvurucuya bir yaptırım uygulanmış, ancak henüz bu yaptırım kararı yerine getirilmeden, sonradan yürürlüğe giren kanunla, isnat edilen suçun unsurlarında ve cezasında lehe olacak şekilde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik, suçun içeriği, diğer bir ifadeyle maddi yapısıyla ilgili olup, kararların yerine getirilme şekli ile ilgili değildir. Buna göre, yukarıdaki hükümler (§§ 16-19) gözetildiğinde, lehe kanun değerlendirmesinde maddi ceza hukukuna ilişkin zaman bakımından uygulama kurallarının geçerli olması ve Mahkemece, cezası henüz infaz edilmemiş olan başvuru hakkında lehe kanun uygulamasının yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu açıklamalara göre, başvurusunun eylemine uyan kanun hükmünde yapılan lehe değişikliğin başvuruca uygulanması gerekirken, bu yöndeki talebinin reddedilmiş olması Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" ile bağdaşmamaktadır¹³. Görüldüğü gibi Anayasa Mahkemesi kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşen kararlarda da infaz tamamlanmamış olmak şartıyla lehe değişikliğin uygulanmasını kabul etmektedir.

Yeni getirilen düzenleme, yaptırımlarda, objektif yaptırım uygulanabilme şartlarında veya kabahatin unsurların değişiklik yapmışsa, yapılan değişiklik lehe olmak şartıyla geriye uygulanacaktır (Özgenç, 2022, 141). Örneğin önceki düzenlemede objektif yaptırım uygulanabilme şartı yok yeni düzenlemede varsa getirilen değişiklik lehe olduğundan geriye uygulanacaktır. Zira getirilen düzenleme failin hukuki durumunu öncekine göre iyileştirmekte, yaptırım uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Ancak yapılan değişiklik, kabahatin kanuni tanımını yeniden yazmış ve bu suretle yaptırımın uygulanma alanını değiştirmişse farklı davranılması gerekir. Konu doktrinde tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız hâkim görüşüne göre, hükümdeki değişiklik kabahat tipinin oluşumunu etkilemiyor ve bu suretle haksızlık oluşturan fiilin devamlılığı sürüyorsa tip değişmemiştir ve karşılaştırma yapılabilir ve faile lehine olan yeni düzenleme uygulanır (KKOWiG-Rogall, 2006; Schönke ve Schröder-Eser, 2006). Aynı durum nitelikli haller açısından da geçerlidir. Yeni değişiklik nitelikli halin uygulama alanını değiştirmişse bunun uygulanması söz konusu değildir. Ancak fiilin temel şeklinden sorumluluk söz konusu olabilir (Schönke ve Schröder-Eser, 2006; Tröndle ve Fischer, 2006).

Haksızlık tipinin devam ettiğinin söylenmesi için aynılığın derecesinin ne olduğu da doktrinde tartışmalıdır (KKOWiG-Rogall, 2006, §4, kn. 25). Doktrindeki kabule göre, korunan hukuki değer ve ihlal şeklinin aynı olması önemlidir (Lackner ve Köhl, 2007; ; Schönke ve Schröder-Eser, 2006). Eğer bunlar aynı ise hükümler karşılaştırılabilir ve sonraki kanun önceki kanuna göre lehe ise bunun uygulanması söz konusu olur.

Lehe olan kanunun geriye yürütülmesi konusunda Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının da bu kapsamda kabul edilip edilmeyeceği üzerinde durulmaktadır. Bir kabahat tanımıyla ilgili kanun hükmünü Anayasa Mahkemesi iptal ettiğinde, lehe olan bu iptal bu hüküm zamanında işlenmiş fiillere uygulanacak mıdır? Uygulamanın mümkün olmadığı Anayasada açıkça hükme bağlanmıştır. Anayasamızın 153. maddesinde (f. 5), iptal kararlarının geriye yürütülmesi ifade edilmektedir. Bu düzenlemeye göre bir kanun hükmünün Anayasaya aykırı bulunarak yaptırım kararına dayanak olan kanun hükmünün iptal edilmesi durumunda iptal kararları geriye yürütülmesinden iptal edilen hüküm zamanında işlenmiş fiillerden verilen kararın kesinleşmesi halinde faile idari yaptırım uygulanmasını engellemeyecektir. İptal kararı soruşturma aşamasında yürürlüğe girmişse Cumhuriyet savcısı, kovuşturma aşamasında yürürlüğe girmişse mahkeme iptal hükmünün gereğini lehe veya aleyhe olduğuna bakmaksızın yapacaktır (Zafer, 2019, 135). Ancak henüz idari yaptırım kararı verilmemişse veya karar kesinleşmemişse Anayasa Mahkemesinin iptal kararları uygulanacaktır. Anayasanın söz konusu düzenlemesiyle ilgili şu hususlar belirtilmelidir. Eğer Anayasa Mahkemesi kabahat tipiyle ilgili hüküm iptal etmekle beraber kanun koyucuya hükmün yerine yenisinin konulması için süre vermişse ve yasama organı da verilen süre içinde düzenlemeyi yapmışsa bu takdirde önceki hüküm ile sonraki hükmün TCK m. 7/2

¹³ Anayasa mahkemesi, Karar Tarihi: 15.10.2014, R.G. Tarih-Sayı: 17.12.2014-29208 (E.T.12.09.2019).

çerçevesinde değerlendirilmesi yapılacaktır. Sonradan yürürlüğe giren düzenleme failin aleyhine ise geçmişe uygulanmayacak fiilin işlendiği zaman kanunu uygulanacaktır. Ancak iptal edilen hüküm yerine yasama organı tarafından düzenleme yapılmamış, iptal kararı yürürlüğe girmişse yetkili makamlar iptal edilen kabahat tipini göz önünde bulunduracaklar ve sorumluluk tayin etmeyecektir¹⁴. TCK'nın m. 7/1 çerçevesinde suç olmaktan çıkma durumu söz konusudur. Kural iptal edilmekle beraber iptal kararının yürürlüğe girmesi için süre varsa ve yenisi de henüz yapılmamışsa süre doluncaya kadar kural yürürlükte olmaya devam edecektir. Eğer iptal edilen hüküm kabahat tipiyle ilgili değilse, genel hükümlerle ilgiliyse ve lehe sonuç doğuruyorsa idari yaptırım kararının verilmesi aşamasında uygulanması söz konusu olacaktır. Anayasa Mahkemesi tarafından lehe hüküm iptal edilmişse (aleyhe sonuç doğuruyorsa), bu durumda fiilin işlendiği zaman kanunu uygulanacak, iptal kararı üzerine yeni yürürlüğe konan aleyhe düzenleme uygulanmayacaktır. Hükümün kesinleşmesinden sonra iptal kararı yürürlüğe girmişse Anayasa hükmüne göre iptal kararı geriye yürümeyecektir. Ancak doktrinde Anayasanın bu düzenlemesinin Ceza kanunundaki zaman bakımından uygulamaya ilişkin kuralla çeliştiği ve hukukun kabul ettiği esasa ve bu anlamda hukuk devleti ilkesine uygun bulunmadığı belirtilmektedir (Öztürk ve Erdem, 2019, 148, 149). Kanaatimizce Anayasa Mahkemesinin bir suç veya kabahatle ilgili verdiği iptal kararları, lehe olmaları nedeniyle geriye yürüyecektir. Zira Anayasanın 153. maddesi diğer hukuk dallarıyla da ilgili olup genel düzenleme niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla iptal kararının geriye yürüyüp yürümeyeceği belirlenirken Anayasanın ceza hukukuyla ilgili hükümlerinin de göz önüne alınması gerekir. Bu anlamda Anayasanın 38. maddesi (1. fıkrasının) ve 15. maddesi (2. fıkrasının) hükümleri önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesinin de belirttiği gibi lehe durumun geçmişe uygulanması kanunilik ilkesi kapsamında anayasal zorunluluk olduğundan¹⁵ ve 153. maddeye göre Anayasanın m. 38, m. 15 gibi hükümleri özel nitelik taşıdığından

¹⁴ “Dava; Kayseri ilinde bölgesel bazda faaliyet gösteren davacı şirkete ait "...” isimli radyonun, Kayseri il merkezine yönelik olarak ... MHz frekansından yayın yapmasına izin verilmesine dair işlemin geri alınmasına ve söz konusu yayının durdurulması yönünde uyarılmasına dair 08.04.2015 tarih ve 5212 Sayılı yazı ile bildirilen Üst Kurul'un 01.04.2015 tarih ve 2015/15 Sayılı toplantısında alınan 44 numaralı kararın iptali istemiyle açılmış; İdare Mahkemesi'nce; Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin bir gereği olarak eylem tarihinden sonra yürürlüğe giren lehe olan bir yasal düzenlemeye dayalı olarak yürürlükten kaldırılan bir idari yaptırımın; Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde ifadesini bulan "suç ve cezaların kanuniliği" ilkesine göre, yani kanunun açıkça suç saymadığı, bir fiilden dolayı ceza vermenin mümkün olmadığı ilkesine göre, eylemin işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanunun uygulanarak infaz olunması gerektiği hükmüne göre değerlendirilmesi gerektiği, 6112 Sayılı Kanun'da reklam gelirleri üst kurul payı mükellefiyetini yerine getirmeyenlerin yayın izninin iptal edileceğine yönelik bir yaptırım öngörülmediği, davacının reklam gelirleri üst kurul payı mükellefiyetini yerine getirmediğinden bahisle mülga 3984 Sayılı Kanun'un 13/2. maddesi uyarınca kullandığı yayın izni iptal edilmiş ise de, yayın izninin iptali sonucunu doğuran ilgili kanun hükümleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olduğundan ve 3984 Sayılı Kanunu mülga eden 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da mülga 3984 Sayılı Kanun'daki hükümlere benzer nitelikte ağır sonuçlara, yaptırımlara yer verilmediğinden aksi yönde tesis edilen davaya konu işlemden hukuka uygunluk bulunmadığı, öte yandan işleme dayanak alınan Danıştay kararının davacı şirketin Kayseri il merkezine yönelik olarak ... MHz frekansından yayın yapmasına izin verilmesine dair işlemin geri alınması ve söz konusu yayının durdurulması sonucunu doğurmayacağı gerekçesiyle davaya konu işlemin iptaline karar verilmiş, bu karar davalı idare tarafından temyiz edilmiştir. SONUÇ : Dava konusu işlemin yukarıda özetlenen gerekçeyle iptali yolundaki temyize konu Ankara 16. İdare Mahkemesi'nin 10.03.2016 tarih ve E:2015/1624, K:2016/729 Sayılı kararında, 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinin 1. fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirisi bulunmadığından, temyiz istemi yerinde görülmeyle anılan Mahkeme kararının onanmasına; dosyanın anılan Mahkeme'ye gönderilmesine, temyiz giderlerinin istemde bulunan üzerinde bırakılmasına, posta giderleri avansından artan tutarın davalı idareye iadesine, kullanılmayan 48,10-TL yürütmeyi durdurma harcının istemi hâlinde davalı idareye iadesine, bu kararın tebliğ tarihini izleyen 15 (onbeş) gün içerisinde kararın düzeltilmesi yolu açık olmak üzere, 23.12.2016 tarihinde oybirliğiyle karar verildi”, Danıştay 13. Daire, 23.12.2016, E. 2016/4209, K. 2016/4385.

¹⁵ “Hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin bir sonucu olan aleyhe düzenlemenin geçmişe uygulanması yasağı, aynı zamanda suçun işlendiği tarihteki kanuna göre lehe olan sonraki kanunun uygulanmasını da gerekli kılmaktadır. Zira işlendiği tarihte suç sayılan bir fiilin daha sonra yürürlüğe giren kanun ile suç olmaktan çıkarılması veya ilga edilen kanuna nazaran anılan suç fiiline daha hafif bir ceza öngörülmesi durumunda mülga kanunun aleyhe hükümlerinin uygulanmaya devam edileceğinin kabul edilmesi, suçların ve cezaların ancak kanunla belirleneceğini emreden suç ve cezaların kanuniliği ilkesi karşısında bireylerin objektif olarak beklemeyecekleri dolayısıyla öngöremeyecekleri bir ceza ile cezalandırılmaları sonucunu doğuracaktır. Bunun ceza hukuku alanında kişilerin hukuki güvenliklerini anayasal güvenceye bağlamayı amaç edinen suç ve cezaların

iptal kararlarının geçmişe uygulanacağını kabul ediyor ve 153. madde düzenlemesinin buna engel olmayacağını düşünüyoruz. Ayrıca ilkenin evrensel bir ilke olduğunu da göz önünde bulunduruyoruz.

LEHE KANUNUN BELİRLENMESİ

Fiilin işlenmesinden sonra yürürlüğe giren kanunun bu kanuna göre lehe düzenleme getirip getirmediği belirlenirken her iki düzenlemenin hükümlerinin somut olaya uygulanması gerekir. Kanuni tanımın ve yaptırım sonuçlarının uygulanması yeterli değildir. Karşılaştırma yapılırken tüm hukuki durumun kontrol edilmesi gerekir. Somut olayda hangi kanun hükmü fail için en uygun sonucu sağlıyorsa o kanunun uygulanması gerekir (KKOWiG-Rogall, 2006; Göhler, 2009; Tröndle ve Fischer, 2006).

Tüm hukuki durumun kontrol edilerek lehe kanunun belirlenmesi için önceki ve sonraki kanunun ilgili hükümlerinin olaya bir bütün olarak uygulanması ve sonuçlarının karşılaştırılması gerekir. Hangisinin hukuki sonucu fail için daha lehe ise onun uygulanması gerekir. 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun 9. maddesinin 3. fıkrası “lehe olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir” şeklindeki düzenlemesiyle bu hususu açıkça ifade etmiştir. Dolayısıyla yalnızca yaptırım değil, kusur, teşebbüs, şahsi cezasızlık sebepleri, etkin pişmanlık, tekrür gibi somut olayla ilgisi olmak şartıyla genel ve özel hükümlere ilişkin tüm hususlar göz önüne alınacaktır (Önder, 1992; Özgenç, 2022). Lehe kanun belirlenmesinde kabahatlere ilişkin infaz hukukuna ve muhakeme hukukuna ilişkin hükümler göz önüne alınmaz. Söz konusu hükümler kendi hukuk kuralları ve ilkeleri çerçevesinde değerlendirilir

Önceki kanun ile sonraki kanun düzenleme altına aldıkları fiili kabahat olarak kabul etmiş olabilir. Bu ihtimalde her iki kanunda idari para cezası öngörmüşse idari para cezası az olan düzenleme failin lehine düzenlemedir (Tosun ve Artuç, 2008; Göhler, 2009) ¹⁶. İdari para cezaları alt ve üst sınırlar arasında gösterilmişse: idari para cezalarının alt sınırları eşit üst sınırları farklıysa üst sınırı az olan kanun lehe kanundur. Alt sınırları farklı üst sınırları eşitse alt sınırı az olan kanun failin lehinedir. Alt ve üst sınırları farklıysa üst sınır az olan düzenlemenin lehe olduğu belirtildiği gibi (Göhler, 2009; Dönmezer ve Erman, 1997; Artuk vd., 2020), her iki kanunun ayrı ayrı uygulanarak kişinin daha lehine olan kanunun tespit edilmesi ve onun uygulanması gerektiği de ifade edilmektedir (Erem vd., 1997; Centel vd., 2020). Her ne kadar her iki kanun hükümleri ayrı ayrı somut olaya uygulanarak belirleme yapılacaksa da diğer durumlara bakılmasının söz konusu olmadığı ve üst sınırdan yaptırım uygulanması gereken durumlarda üst sınırı az olan kanunun lehe kanun olduğu söylenebilir. Her iki kanundaki idari para cezaları maktu olarak öngörülmüşse, az olan idari para cezası failin lehinedir. Biri maktu diğeri alt ve üst sınırlar arasında gösterilmişse, alt ve üst sınırlar arasında gösterilen yaptırımdan idari para cezası tespit edildikten sonra maktu idari para cezası ile karşılaştırmak suretiyle lehe kanun tespit edilecektir. Her iki kanunda nispi idari para cezası öngörülmüşse her ikisi de olaya uygulanmak suretiyle ortaya çıkan sonuca bakılacak ve hangisi lehe ise o uygulanacaktır. İdari para cezalarının lehe olup olmadığının belirlenmesinde bunların yeniden değerlendirilme oranında artırımı göz önüne alınmalıdır (Kangal, 2019, 119).

Lehe kanunun tespitinde idari tedbirler de göz önünde bulundurulacaktır. Ancak haksızlığın karşılığı olan idari para cezasıyla idari tedbirler lehe olmak açısından farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir. Bu durumda hangi yaptırımın sonucunun esas alınacağını belirlemek gerekir. Eğer işlenen fiille ilgili olarak her iki kanun hükmünün olaya uygulanması suretiyle idari para cezalarına bakarak hangi kanunun lehe olduğu belirleniyorsa lehe kanundaki idari para cezasına göre belirleme yapılır. Kanunlardan biri olaya uygulanabilir. Bunlardan biri seçilmişse bu seçim kesindir. Buna bağlayıcı seçenek ilkesi (Grundsatz der strikten Alternativität) adı verilmektedir. Bu ilke kabahatler hukukunda hem de ceza hukukunda ifade edilmektedir (KKOWiG-Rogall,

kanuniliği ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir. Mahkemeye göre, lehe ceza kanununun geçmişe uygulanması hukuk devletiyle bağlantılı olarak adalet ve hakkaniyet ilkelerinin de bir gereğidir. Gelişen sosyal düzen ve değişen toplumsal ihtiyaçlar karşısında artık suç oluşturmadığı kabul edilen veya daha hafif ceza öngörülen bir fiilin yalnızca daha önce işlenmiş olması nedeniyle daha ağır bir yaptırıma tabi tutulması adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Anılan hususlar birlikte değerlendirildiğinde ceza yargılamasında lehe kanunun uygulanmasının. Anayasanın 38. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında anayasal bir zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmaktadır”, Anayasa Mahkemesi, 11.4.2019, E. 2019/9, K. 2019/27, R.G. Tarihi ve Sayısı: 17/5/2019 – 3077.

¹⁶ Konuyla ilgili karar için ayrıca bkz. 7. CD, 08.10.2003, E. 2003/1976, K. 2003/8106.

2006; Schönke ve Schröder-Eser, 2006; Lackner ve Kühl, 2007; Tröndle ve Fischer, 2006). İdari para cezası açısından lehe kanun seçilmişse idari tedbirler bakımından diğer kanunu uygulamak yeni bir kanun yaratmak olur. Ancak idari para cezasına bakmak suretiyle hangi kanunun lehe olduğu belirlenemiyorsa idari tedbirler de dikkate alınmalıdır (Göhler, 2009, § 4, kn. 11). Bazı yazarlar ilke olarak bu görüşe katılmakla ve ilke olarak bu görüşün uygulanmasını kabul etmekle beraber, bazı hallerde bu kuraldan ayrılmasını gerektiğini belirtmektedirler. Hafif olan idari para cezasına idari tedbir eklenmişse, tedbire yer vermeyen ağır idari para cezasının uygulanabileceğini ifade etmektedirler. Eğer hafif idari para cezasının uygulanması kabul edilen idari tedbire bağlı olarak ilgilinin aleyhine sonuç doğuruyorsa bu geçerlidir. Örneğin yeni kanun idari para cezasının üst sınırını aşağıya çekmekte ve aynı zamanda araç kullanma yasağı getirmekteyse tedbire yer vermeyen idari para cezası uygulanacaktır. Bu görüşe göre, kanun koyucu cezaya genel ve özel önleyici etki sağladığını düşündüğü için tedbir eklemektedir. Bu durumda eski kanunun daha hafif olduğu belirtilmektedir. Değişikliğin daha hafif olan idari para cezasının uygulanması sonucunu doğurmadığı ifade edilmektedir (Göhler, 2009, § 4, kn. 11). Diğer bir görüş, her haksızlık reaksiyonunun kendi amacı, kendi önemi bulunduğundan hareket etmektedir. Bu görüşe göre eski ve yeni kanunun hangisinin lehe olduğu her fiil reaksiyonu için ayrı tespit edilmelidir. İdari tedbir yeni kanunda olmasına rağmen eski kanunda yoksa yeni kanunun cezanın azlığına rağmen uygulanmayacağını belirtmektedir (KKOWiG-Rogall, 2006; Schönke ve Schröder-Eser, 2006). Kabahatler hukuku açısından biz de getirilen değişikliklere bakmak suretiyle hareket edilmesinin daha doğru olacağını düşünüyoruz. Yalnızca idari para cezasının karşılaştırılmasının doğru olmadığını kabul etmekteyiz. Zira bazen idari tedbir, idari para cezasından daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabilir. Diğer bir görüş ise Türk hukukunda ifade edilmektedir. Kabahatlerin yaptırımlarını ağırlık derecesine göre sınırlayan bir hüküm bulunmadığı, bu durumda hangi yaptırımın diğer yaptırımı göre daha hafif olduğunu belirlemenin zor olduğu belirtilmektedir. Kanun koyucunun idari yaptırımları ağırlıklarına göre sıralaması gerektiği ifade edilmektedir (Zafer, 2010, 143).

Lehe kanunun tespiti kabahate katılan her kişi için ayrı ayrı değerlendirilmelidir (KKOWiG-Rogall, 2006, § 4, kn. 29). İştirak halinde işlenen kabahatlerde herkes fail olarak sorumlu tutulmakla beraber, kanun değişikliği her katılan için farklı sonuçlar doğurabileceğinden (örneğin alt ve üst sınırlar arasında idari para cezası öngörüldüğünde, kusurun olmadığı hallerde) lehe kanun belirlemesi ortaklar için ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Lehe kanun belirlemede kabahatler hukuku alanında çerçeve hükmü dolduran kurallar da göz önünde bulundurulmalıdır. Aleyhe geriye yürüme yasağında da belirtildiği gibi, idarenin düzenleyici işlemleri aleyhe sonuç doğuruyorsa geriye uygulanmayacak, lehe ise düzenlemeden önce işlenmiş fiiller için de tatbik edilecektir. İdarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle getirilen hükümler de suçun kanuni tanımı içerisinde yer alıp unsurları oluşturduğundan bunların da göz önünde bulundurulması gerekir. Ancak hukukumuzda 765 sayılı Kanun döneminde bu husus tartışılmış, lehe olsa bile getirilen değişikliklerin geriye yürümemesinin kabul edildiği kararlar verilmiştir. Yargıtay'a göre önemli olan kanundaki değişikliktir. Kanuna dayanılarak çıkarılan metinlerde yapılan değişiklikleri kanunda değişiklik olarak kabul etmemekte ve dolayısıyla bunlarda yapılan değişikliklerin daha önceki işlemlere göre oluşan suçta etkilemeyeceğine karar vermiştir¹⁷. Bazı kararlarında ise lehe kanunun göz önüne alınması kabul edilmiştir (Kaban vd., 2001, 10). Ancak doktrinde Yargıtay'ın düzenleyici işlemlerinin kanun niteliğinde olmadığı belirlemesi eleştirilmiş ve çerçeve kanunlara dayanılarak çıkarılan kararnamelerin kanun niteliğinde kabul edilmesi ve lehe olmalarında geçmişe uygulanması gerektiği ifade edilmiştir (Kunter vd., 2006, 557). Yaşanan bu gelişmeler kanun koyucuya çerçeve hüküm içeren bazı kanunlarda değişiklik yapmaya yöneltmiş, çerçeve kanunlara göre çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarındaki lehe değişikliklerin uygulanacağı ve infaz edileceği hüküm altına alınmıştır. Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunda 1985 yılında 3196 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, "...Bakanlar Kurulunca alınan kararlarda lehe değişiklik yapılması veya bu kararların yürürlükten kaldırılması hallerinde; değiştirilen veya kaldırılan kararlara aykırı davranışta bulunmuş olanlar hakkında, failin lehine olan kararlar ve kanun hükümleri tatbik ve infaz olunur" hükmü getirilmiştir. Ek 5. madde bugün de varlığını kanunda muhafaza etmekte ve Cumhurbaşkanınca alınan kararlar şeklinde aynı düzenleme yer almaktadır. Bu madde olmasaydı da Kabahatler Kanununun 5. maddesi gereğince lehe değişikliklerin uygulanması gerekmektedir. KK'nın 5. maddesi hükmü, tüm kabahatler için geçerli bir düzenlemedir. Ancak Kabahatler Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra buna aykırı yapılan değişiklikler geçerli olacaktır.

¹⁷ CGK, 01.10.1984, E. 1983/7-424, K. 1984/290, YKD, 1984, C. X, S. 12, s. 1837.

Çerçeve hükümler hakkında doktrinde görüş birliği varsa da idari para cezası öngören hükümle ilişkili olan ve kabahatler hukuku dışındaki diğer bağıntılı normlardaki (außerstrafrechtliche Bezugsnormen) değişikliğin ne dereceye kadar kanun kavramı altına gireceği tartışmalıdır. Bir başka ifadeyle kabahatin kanuni tanımı veya çerçeve hükümle ilgili olan başka hukuk dalındaki normdaki her değişikliğin kanun kapsamı içerisine girip girmeyeceği doktrinde ihtilafıdır. Burada bir kural başka hukuk dalının kapsamında olan bir kavramı kullanmakta veya ona dayanmaktadır. Bu şekilde yollama yapılan kuraldaki değişiklik başka hukuk dalında olmakla birlikte kabahatler hukukunu da ilgilendirebilmektedir. Kabahatler hukuku doktrininde bu konuya dikkatli yaklaşıyor ve böyle dahil etmenin yalnızca olabilir nitelikte olduğu belirtiliyor ya da sınırlama getiriliyor (KKOWiG-Rogall, 2006, § 4, kn. 11). Sınırlamada şu belirtiliyor. Bağıntılı normlardaki değişiklik, kabahat unsurunun başka bir içerik almasına veya kabahatin kanuni tanımından çıkmasına neden oluyorsa göz önüne alınır. Ancak bunun için kabahatin tipinin değişmemesi gerekir. Bu görüşe göre, burada dikkat edilmesi gereken harekete bağlı tüm hukuki durumdur. Hangi kanuni sebebin sonuçta hafifletme için esas olduğu önemli değildir (Göhler, 2009, § 4, kn. 5 b). Yani hukuki durumu etkileyen kanunun hangi kanun olduğu önemli değildir. Önemli olan hukuki durumun değişmesidir. Dolayısıyla bağıntılı normdaki değişiklik hukuki durum için aleyhe sonuç doğuruyorsa geriye yürümecektir, lehe ise geriye yürüyecektir. Bir görüş, yaptırım normlarının doldurulan normlar karşısında itaati mi sağladığı veya yalnızca bu normun belli düzenleme etkisine bağlanıp ve bunu korumaya mı çalıştığına bakılmasını istiyor. Son durumda kanun kapsamı içinde nitelendirilmeyeceği belirtilmektedir (KKOWiG-Rogall, 2006, § 4, kn. 10, 11). Yani yapılan değişiklik korunma niteliğini ortadan kaldırmışsa lehe değişiklikten ve geriye yürümeden söz edilemez. Başka çözüm önerileri de bulunmaktadır. Yapılan değişikliğin failin lehine hukuki durumunu iyileştirmesine veya kanuni tanımı etkileyip etkilemediğine bakılmaktadır. Hukuki durumu etkilemiyorsa failin yararlanacağı herhangi bir lehe değişiklik bulunmamaktadır (KKOWiG-Rogall, 2006; Önder, 1992). Tüm bu görüşlerin ortak noktası şu şekilde ifade edilebilir. Eğer kabahatler hukuku dışındaki bağıntılı norm, yalnızca dolaylı etki sağlıyorsa, yaptırıma bağlanmış kuralın haksızlık olgusunu özünde etkilemiyorsa göz önüne alınması gereken lehe bir kanun değişikliği bulunmamaktadır. Davranışa bağlı yasak sorununu etkilemeyen bağıntılı normdaki değişiklik göz önüne alınmaz. Fiilin işlendiği zaman kanunu uygulanır (KKOWiG-Rogall, 2006, § 4, kn. 11).

KABAHATİN İŞLENDİĞİ ZAMAN

Kabahatler Kanununun 5. maddesinde (2. fıkra) kabahatin işlendiği zamana ilişkin hüküm bulunmaktadır. Buna göre kabahatin işlendiği zaman, failin icrai veya ihmali davranışı gerçekleştirdiği zamandır. Neticenin oluştuğu zaman kabahatin işlendiği zaman açısından dikkate alınmaz.

Hareket, kanuni tanıma uygun hareketi ifade etmektedir. Bu hareket icrai veya ihmali olabilir. Suçun oluşması için kanunda ayrıca netice aranmış olabilir. Ancak bu tür suçlarda neticenin gerçekleştiği zaman suçun işlendiği zamanın tespitinde dikkate alınmaz. Önemli olan icrai veya ihmali hareketin yapıldığı andır. Aynı şekilde objektif yaptırım uygulanabilme şartlarında şartın gerçekleştiği zaman da suçun işlendiği zaman olarak kabul edilmez (KKOWiG-Rogall, 2006, § 6, kn. 7).

İcrai hareketlerde fiil zamanı, kanuni tanıma uygun davranışın yapılmasıyla başlar ve failin davranışının tamamlanmasıyla sona erer. Neticeli kabahatlerde ise neticeyi gerçekleştirecek davranışın yapılmasıyla başlar ve neticenin gerçekleşmesi dikkate alınmaksızın failin davranışının sona ermesiyle tamamlanır (Krs.: KKOWiG-Rogall, § 6, kn. 7). Kısaca sırf hareket kabahatlerinde hareket anı kanunda yapılması yasaklanmış hareketin icra edilmesidir. Neticeli kabahatlerde ise neticeyi gerçekleştirecek hareketin yapılmasıdır. Ancak neticeli kabahatlerde neticenin gerçekleşmesi anı hesaba katılmadan hareket anı esas alınmalıdır. Hareket anı teşebbüsü belirlemek için de dikkate alınır. Failin kanuni tanımı gerçekleştirmek için doğrudan yapmaya başladığı hareket teşebbüsü için belirleyicidir. Dolayısıyla bu andan itibaren teşebbüs söz konusudur. Teşebbüsün devam ettiği süre teşebbüsün kabul edildiği kabahatlerde, kabahatin işlenme zamanına dahildir (Schönke ve Schröder-Eser, 2006, § 8, kn. 3). Dolayısıyla en son hareketin yapıldığı zaman kanun değiştiği takdirde bu kanun uygulanacaktır. Kabahatler açısından kural olarak teşebbüs cezalandırılmadığı için teşebbüs durumunda kabahat oluşmaz. Kabahat oluşmadığı için teşebbüsün gerçekleştirildiği zamanın kabahatin işlendiği zaman olarak göz önüne alınması söz konusu değildir. Ancak teşebbüsün cezalandırılacağına ilişkin ilgili kanunlarda hüküm varsa bu takdirde teşebbüs cezalandırıldığı için kabahatin işlendiği zaman açısından teşebbüsü oluşturan hareketin gerçekleştirildiği zaman göz önüne alınacaktır (KK m. 13).

Kabahatlerde kabahatin işlenmesine iştirak eden herkes fail olarak sorumlu olduğu için (KK m. 14) her katılan için hareket anı belirtilen duruma göre ayrı belirlenmelidir (Göhler, 2009; KKOWiG-Rogall, 2006). Dolaylı faillikte hareket anı yalnızca araç olarak kullanılan kişiyi harekete geçiren dolaylı failin hareketini ifade etmemekte, aynı zamanda araç olarak kullanılan kişinin fiili gerçekleştirmek için yaptığı ve dolaylı failin sorumlu olmasını sağlayan hareketi de kapsamaktadır (KKOWiG-Rogall, 2006; Tröndle ve Fischer, 2006; Schönke ve Schröder-Eser, 2006).

Kesintisiz kabahatlerde fiilin icrasının devam etmesi söz konusudur. Fiil işlendiği sürece hukuka aykırı durum devam etmektedir. Dolayısıyla bu kabahatlerde fiilin işlendiği zaman olarak failin devam eden tüm davranışları anlaşılır (Schönke ve Schröder-Eser, 2006; KKOWiG-Rogall, 2006). Dolayısıyla bu kabahatlerde fiil icra edilirken kanun değişirse, fiil icra edilmeye devam ettiğinden yürürlüğe giren kanun uygulanır. Bu belirlemenin doğal sonucu olarak kesintinin gerçekleştiği zaman yürürlükte olan kanun da fiilin işlenme zamanı olarak dikkate alınır. Kabahatler açısından, idari yaptırım kararı verilmeye kadar fiil tek sayıldığından idari yaptırım kararının verildiği zaman yürürlükte olan kanun uygulanacak kanundur. Anayasa Mahkemesi de verdiği bir kararda aynı yönde belirleme yapmıştır¹⁸.

Seçimlik hareketli kabahatlerde ise hareketlerden biri gerçekleştirilmek suretiyle haksızlık oluşturulmuşsa bu harekete göre zaman bakımından belirleme yukarıda belirtilenler çerçevesinde yapılacaktır. Ancak seçimlik hareketlerden bir kaç gerçekleştirilmiş ve bu hareketler aynı kabahati oluşturuyorsa failin en son hareketi yaptığı zaman fiilin işlenme zamanıdır. Buna göre fiil zamanı ilk hareketin yapılmasıyla başlayacak ve en son hareketin tamamlanmasıyla sona erecektir. Seçimlik hareketli kabahatlerin tipik hareket tekliği içerisinde değerlendirilmesi bu sonucu doğurmaktadır. Aynı şekilde tipik hareket tekliği içinde nitelendirilen diğer durumlarda da, örneğin bileşik kabahatlerde, çok hareketli kabahatlerde de fiil zamanı ilk hareketin yapılmasıyla başlayacak en son hareketin tamamlanmasıyla sona erecektir. Dolayısıyla bu arada kanun değişmişse bu kanun fiilin işlendiği zaman kanunu olduğundan uygulanması gereken kanun olacaktır.

Somut ve soyut tehlike kabahatlerinde de suçun işlendiği zaman hareketin yapıldığı zamana göre belirlenecektir.

İhmali kabahatlerde failin hareket edebildiği ve hareket etmek zorunda olduğu zaman kabahatin işlendiği zamandır (Schönke ve Schröder-Eser, 2006, § 8, kn. 4). Ama bu zamanda fail hareket etmemek suretiyle kabahati gerçekleştirmektedir. Bunun için failin hareket etme yükümlülüğünün oluşması gerekir (KKOWiG-Rogall, 2006, § 6, kn. 8.). Kabahatler hukukunda gerçek ihmali kabahatlerde çoğu kere hareket etme yükümlülüğü anının tam olarak zamansal belirlenmesi bulunur. Ya da aykırı hareketin tarzına göre kolayca belirlenebilir. İhmali kabahatlerde hareket etme yükümlülüğüne neden olan olayla ve hareket edebildiği zamanda başlayan süre, hareketin imkânsız veya umutsuz olduğu zamandan itibaren sona erer. Çünkü neticeye artık bu andan itibaren nasıl olsa engel olunamaz (Tröndle ve Fischer, 2006; Schönke ve Schröder-Eser, 2006).

¹⁸ “Başvurucular, idari para cezasına konu binaların 2004 yılında yapılmasına rağmen 2013 yılında idari para cezasının verilmesinin mümkün olmadığını, 3194 sayılı Kanun'un 42. maddesinin 2009 yılında yürürlüğe girdiğini, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak, gerekçesiz adil olmayan karar verilmesi nedeniyle hukuki güvenlik ilkesinin ihlal edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının, masumiyet karinesi ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür... 41. 3194 sayılı Kanun'un 42. maddesinin 5940 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önce yürürlükte bulunan hükümlerinde, "500.000 liradan 25.000.000.-liraya kadar para cezası verilir" kısmı Anayasa Mahkemesinin 17/4/2008 tarihli ve E.2005/5, K.2008/93 sayılı kararıyla iptal edilmiş, anılan kararda para cezasının hangi ölçütlere göre verileceğine ve miktarının belirlenmesine ilişkin olarak somut ve objektif esaslar getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereğince 5940 sayılı Kanun ile 3194 sayılı Kanun'un 42. maddesi yeniden düzenlenerek 17/12/2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 42. Bireysel başvuruya konu olayda, dava konusu taşınmazda ruhsatsız yapı inşa edildiğinin 11/1/2013 tarihli Yapı Tatil Tutanağı ile tespit edildiği, söz konusu yapı ile ilgili bu tespit mahalline gidilmek suretiyle usulüne uygun olarak bir tespit yapılarak para cezası verildiği anlaşılmıştır. Başvurucular tarafından daha önce idari yaptırım uygulandığına ilişkin bilgi belge sunulmadığından, ruhsatsız bina ve yapı inşa etme fiili hâlâ devam ettiği için bu durum mütemadi fiil olarak değerlendirilerek yeni bir Yapı Tatil Tutanağı ile de tespit edilerek idari para cezası verilmesinde kanuna aykırı bir durum olmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucular tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır”, Anayasa Mahkemesi, Abidin Meşe ve Diğerleri Başvurusu, B.N. 2019/11213, K.T. 29.06.2021.

Kabahatlerde zincirleme suç ilişkisinin uygulanması kabul edilmediği, her fiilden ayrı sorumluluk kabul edildiği için (KK m. 15/2) her fiil için kabahatin işlendiği zamanın tespit edilmesi söz konusudur.

Kabahatlerde TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrasındaki içtima şekline yer verilmemekle ve 44. maddedeki düzenlemeye paralel nitelikte fikri içtima düzenlenmekle birlikte (KK m. 15/1) her ikisinde de hareket tekliği söz konusu olduğu, zaman bakımından hareketi esas aldığımız için hareketin gerçekleştirildiği zaman hem suçların hem de kabahatlerin (farklı neviden fikri içtima açısından) işlendiği zamandır.

KABAHATLER HUKUKUNUN MUHAKEME HUKUKU VE İNFAZ HUKUKU KURALLARINDA ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA

GENEL OLARAK

Muhakeme hukuku ve infaz hukuku kurallarında zaman bakımından uygulama açısından daha önce de belirtildiği gibi derhal uygulama ilkesi geçerlidir. Bu ilkeye göre, bir hüküm yürürlüğe girdiği andan itibaren yapılmakta olan (devam eden, tamamlanmamış) veya yapılacak olan tüm işlemlere uygulanacaktır. Lehe veya aleyhe olduğu değerlendirilmesi yapılmaz. İşlem, işlemin yapıldığı tarihte yürürlükte olan kurallara göre yapılacaktır. Daha önceki kanun zamanında tamamlanmış işlemler geçerliliğini korur. Zira işlemin yapıldığı tarihte yürürlükte olan kanuna uygun olarak yapılmışlardır. Ancak işlemin yeniden yapılması gerektiğinde artık işlem yürürlüğe giren hükme göre yapılacaktır (Şahin ve Göktürk, 2022, 45). Derhal uygulamanın bir sonucu olarak muhakeme hukuku ve infaz hukuku kurallarının zaman bakımından uygulamasında **işlemin yapıldığı zaman kuralı** geçerlidir.

Derhal uygulanma ilkesinin uygulanması bazen sorunlara neden olmaktadır. Özellikle sürelerle ilişkin değişiklik olduğunda böyle sorunlar yaşanabilmektedir. Örneğin başvuru yolu için öngörülen 15 günlük sürenin 8. gününde yürürlüğe giren bir kanun süreyi 7 güne düşürdüğünde derhal uygulama ilkesi uygulandığında kişi 15 günlük süreye güvenerek başvuru yoluna gitmediği, yeni düzenlemeye göre de süreyi geçirmiş olacağından başvurusu geçersiz olacaktır. İşte bunun gibi derhal uygulanma ilkesinin uygulanmasının kazanılmış hak, adalet ve eşitlik ilkeleri açısından haksızlıklara yol açabileceği hallerde derhal uygulamaya istisnalar öngörülebilmektedir. Bu istisnalar kanunla veya yürürlük kanunuyla yapılabilmekte ve örnekteki gibi durumda olan kişilere süre uygulaması yoluna gidilmektedir. Örneğin 1412 sayılı CMUK'ta acele itiraz ve adi itiraz ayırımına yer verilmiş ve adi itiraz için bir başvuru süresi öngörülmemiştir. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren CMK ise tek bir itiraz kabul etmiş ve başvuruyu belirli bir süreyle sınırlı tutmuştur. CMUK zamanında süre sınırlaması olmadığı için kanun değişikliğe kadar itiraz etmemiş hak sahiplerinin zarar görmemesi amacıyla, Yürürlük Kanununda bu konuda bir geçiş hükmüne yer verilmiş ve 1412 sayılı CMUK gereğince süre konulmamış adi itiraza tabi kararlara karşı, 5271 sayılı CMK'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi gün içinde itiraz yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir (Yürürlük Kanunu, m. 7/1) (Şahin ve Göktürk, 2022, 46).

Buna karşılık örneğin 7 günlük başvuru süresi, sürenin 6. gününde 15 güne çıkarıldığında işlem tamamlanmadığı için 15 günlük süre kişiye uygulanacaktır. 15 günlük süre 7 günlük başvuru süresinin tamamlanmasından sonra yürürlüğe girmişse örneğin 9. günde kanun değişikliği olmuşsa eski kanun zamanında işlem tamamladığından yürürlüğe giren 15 günlük süre kişiye uygulanmayacaktır. Zira tamamlanmış işlemlere yeni kanunun uygulanması ve ölmüş işlemleri diriltmesi söz konusu değildir.

Muhakeme hukukunda ve infaz hukukunda kural, derhal uygulanma ilkesi olduğu için kural olarak geriye yürüme yasağı söz konusu değildir. Yürürlüğe girmeden önce gerçekleşmiş fiillerle ilgili olaylara veya infazlara tamamlanmamış olmaları kaydıyla uygulanacaktır. Yürürlüğe girdikten sonra gerçekleşecek olaylara ve infazlara da yürürlükten kalkmadığı sürece tatbik edilecektir.

MUHAKEME HUKUKU KURALLARINDA ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA

Kabahatler hukukunda yer alan muhakeme kuralları açısından derhal uygulama ilkesi geçerlidir. Muhakeme kabahatin işlendiğinin öğrenilmesiyle başlamakta, idari yaptırım kararının verilmeye (kesinleşme aranmayanlar için) veya kesinleşinceye kadar devam etmektedir. Bu aşamada idari yaptırım kararının nasıl verileceği, kimler tarafından uygulanacağı, kanun yollarına ilişkin kurallar gibi düzenlemeler muhakemeye ilişkin kurallar niteliğindedir. Yürürlüğe giren muhakeme kuralları yürürlüğe girdiği andan itibaren uygulanacaktır. Örneğin, başvuru yolu veya itiraz yolu ile ilgili olarak kanun değişikliği olduğunda bu değişiklikler yürürlüğe girdiği andan itibaren derhal uygulanacaktır. Tamamlanmamış tüm işlemler için tatbik edilecektir. Kişinin lehine veya aleyhine olduğuna bakılmaksızın derhal uygulanacaktır. Yapılacak, yapılmakta olan tüm işlemler için yürürlüğe giren düzenleme uygulanacaktır. Tamamlanmış işlemler geçerliliğini sürdürecektir. Yeni düzenlemeye göre yeniden yapılması gerekmeyecektir. Uyuşmazlık Mahkemesi mera alanına karpuz ekilmesiyle ilgili olarak uyuşmazlığın adli yargıda mı yoksa idari yargıda mı çözümlenmesi gerektiği konusunda verdiği bir kararda, görev kurallarının kamu düzenine ilişkin olduğunu, bu konuda mütesep hak doğmayacağını, yeni kanunla kabul edilen görev kurallarının geçmişe de etkili olduğunu belirtmiştir. Mahkemeye göre davanın açıldığı andaki kurallara göre görevli olan mahkeme, yeni bir yasa ile görevsiz hale gelmiş ise, (davanın açıldığı anda görevli olan ve fakat yeni yasaya göre görevsiz hale gelen) mahkemenin görevsizlik kararı vermesi gerekecek; ancak, yeni yasadaki görev kuralının, değişikliğin yürürlüğe girmesinden sonra açılacak davalarda uygulanacağına dair intikal hükümlerinin varlığı halinde, mahkemece görevsizlik kararı verilemeyecektir. Dolayısıyla mahkemeye göre uyuşmazlığın adli yargıda çözümlenmesi gerekmektedir¹⁹. Karara konu olayda idari para cezasının yer aldığı 4342 sayılı Kanunda görevli mahkeme gösterilmemiş, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5326 sayılı Kanunun 27. maddesi ise sulh ceza hakimliklerini gösterdiğinden uyuşmazlık adli yargıda mı yoksa idari yargıda mı çözümlenecektir problemi ortaya çıkmıştır. Uyuşmazlık Mahkemesi somut olayda görev kurallarının geçmişe de etkili olduğunu belirtmişse de burada söz konusu olan problem muhakemeye ilişkin olup derhal uygulama ilkesiyle ilgilidir, geçmişe uygulamayla bir ilgisi bulunmamaktadır. Devam eden bir işlem olduğundan yürürlüğe giren değişikliğin uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesi yoluna gidilmelidir. Uyuşmazlık Mahkemesinin gerekçesi yanlış olsa da vardığı sonuç doğrudur.

İNFAZ HUKUKU KURALLARINDA ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA

Kabahatler Kanununun 5. maddesinin 1. fıkrasında (2. cümle), kendi düzenleme alanı içinde yer alan idari yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama ilkesinin geçerli olduğu belirtmiştir. Daha sonra yapılan değişikliklerle getirilen hüküm, verilen kararın yerine getirilmesine, yerine getirilmesi sürecinde uygulanacak kurallara ilişkinse infaza ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır. Dolayısıyla gerek idari para cezasının gerekse mülkiyetin kamuya geçirilmesinin yerine getirilmesine ilişkin hükümlerde meydana getirilen değişikliklerde derhal uygulama ilkesi uygulanacaktır. Verilen idari yaptırım kararlarının yerine getirilmesiyle ilgili kanun değişikliği olduğunda bu değişiklik uygulanacak, lehe veya aleyhe olduğuna bakılmayacaktır. Yapılacak, yapılmakta olan tüm işlemler için yürürlüğe giren düzenleme uygulanacaktır. İdari yaptırım kararı yerine getirilmişse daha sonra infazla ilgili yürürlüğe giren kanun yerine getirilmiş yaptırım üzerinde etki doğurmayacak, yeniden yapılmasını gerektirmeyecektir. Ancak derhal uygulama ilkesi yalnızca idari yaptırım kararlarının yerine getirilmesi açısından kabul edildiği için, tekerrür açısından derhal uygulama ilkesi uygulanmayacak Ceza Kanunumuzdaki gibi kural olarak fiilin işlendiği zaman yürürlükte olan kanun hükmü geçerli olacak ve daha sonra yürürlüğe giren kanun lehe düzenleme getiriyorsa geriye uygulanacaktır. Nitekim 2872 sayılı Çevre Kanununun 23. maddesinde idari para cezalarıyla ilgili olarak tekerrür hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenleme 5237 sayılı Kanundaki tekerrürle ilgili düzenlemeye paralel bir nitelik taşımamaktadır. Mülga 765 sayılı Kanundaki gibi tekerrür durumunda idari para cezasının artırılması yoluna gidilmektedir. Dolayısıyla bir infaz şekli olarak kabul edilmemiştir.

¹⁹ Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığı, 03.05.2021, E. 2021/216, K. 2021/250.

SONUÇ

Kabahatler Kanununun 5. maddesi, TCK'nın 7. maddesi karşılığı olan bir maddedir. Düzenlemede hem ceza hukuk hükümlerinin karşılığı olan kabahatler hukuku hükümleri için fiilin işlendiği zaman kuralına hem de idari yaptırım kararlarının yerine getirilmesine ilişkin hükümler için derhal uygulama ve bunun sonucu olan işlemin yapıldığı zaman kuralına yer verilmiştir. KK'da idari yaptırım muhakemesine ilişkin hükümler de bulunmakla beraber buna ilişkin zaman bakımından uygulama kuralına yönelik düzenleme 5. maddede bulunmamaktadır. Kabahatler hukuku kurallarının uygulayıcıları kural olarak hukukçular olmadığı düşünüldüğünde muhakeme kuralları açısından da sorun yaşanmaması için 5. maddede düzenlemeye gidilmesi uygun olurdu. KK m. 5'de TCK'da bulunmayan fiilin işlendiği zaman kuralının neyi ifade ettiğine ilişkin hükme de yer verilmiştir. TCK'da tartışılan bu konu, hukukçu olmayan uygulayıcılar düşünüldüğünde düzenlemenin yerinde bir tercih olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Artuk, M. Emin& Gökçen, Ahmet& Alşahin, M. Emin& Çakır, Kerim. Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, 2020.
- Bohnert, Joachim. OWiG Ordnungswidrigkeitengesetz, Kommentar, 2. Auflage, München, 2007.
- Centel, Nur& Zafer, Hamide& Çakmut, Özlem. Türk Ceza Hukukuna Giriş, 11. Bası, İstanbul, 2020.
- Dönmezer, Sulhi& Erman, Sahir. Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım (C. I), Onüçüncü Tıpkı Bası, İstanbul, 1997.
- Erem, Faruk& Danışman, Ahmet& Artuk, Mehmet Emin. Ceza Hukuku, Genel Hükümler, Tümüyle Gözden Geçirilmiş 14. Baskı, Ankara, 1997.
- Göhler, Erich. Ordnungswidrigkeitengesetz, 15., neu bearbeitete Auflage, München, 2009.
- GÜNDÜZ, F.E. (2017). "İdari Yaptırımların Zaman Bakımından Uygulanması", TAAD, yıl: 8, sayı: 32, s. 46, 47.
- İçel, Kayıhan& Donay, Süheyl. Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kısım, 1. Kitap, Yenileştirilmiş 3. Bası, İstanbul, 1999.
- Jescheck, Hans Heinrich. Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, 4. vollständig neubearbeitete und erweiterte Auflage, Berlin, 1988.
- Kaban, Mater& Aşaner, Halim& Güven, Özcan& Yalvaç, Gürsel. Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları (Eylül 1996-Temmuz 2001), Ankara, 2001.
- Kangal, Zeynel T. Kabahatler Hukuku, İstanbul, 2019.
- Karlsruher Kommentar zum Gesetz über Ordnungswidrigkeiten, 3., neu bearbeitete Auflage, München, 2006.
- Kunter, Nurullah& Yenisey, Feridun& Nuhoğlu, Ayşe. Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Onbeşinci Bası, İstanbul, 2006.
- Lackner, Karl& Köhl, Kristian. StGB Strafgesetzbuch, Kommentar, 26. Auflage, München, 2007.
- Önder, Ayhan. Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul, 1992.
- Özbek, Veli Özer& Doğan, Koray& Bacaksız, Pınar. Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara, 2019.
- Özgenç, İzzet. Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara, 2022.

- Öztürk, Bahri& Erdem, Mustafa Ruhan. Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 19. Baskı, Ankara, 2019.
- Schönke& Schröder-Eser. Strafgesetzbuch, Kommentar, 27., neubearbeitete Auflage, München, 2006.
- Schwacke, Peter. Recht der Ordnungswidrigkeiten, 4. Auflage, Stuttgart, 2006.
- Şahin, Cumhuri& Göktürk, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 13. Bası, Ankara, 2022.
- Tosun, Kerim& Artuç, Mustafa. Türk Hukukunda Suçlar ve Kabahatler ile Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Özel Ceza Yasaları (C. 1), 4. Baskı, Ankara, 2008.
- Tröndle, Herbert& Fischer, Thomas. Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 53. Auflage, München 2006.
- Yüce, Turhan Tufan. Ceza Hukuku Dersleri (C. I), Manisa, 1982.
- Zafer, Hamide. Ceza Hukuku, Genel Hükümler (TCK m. 1-75), Ders Kitabı, 7. Bası, Ankara, 2019.
- Zafer, Hamide. Ceza Hukuku, Genel Hükümler (TCK m. 1-75), İstanbul, 2010.